

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО
ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”
(для бакалаврів)**

МАУП

Київ 2008

Підготовлено старшим викладачем кафедри комерційного та трудового права *І. В. Новосельською*

Затверджено на засіданні кафедри комерційного та трудового права Інституту права МАУП (протокол № 2 від 07.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Новосельська І. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2008. — 86 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення”, теми самостійної роботи, питання для самоконтролю, практичні та тестові завдання, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи студентів з дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення” – сприяти засвоєнню навчальної програми і формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів з курсу є засвоєння відповідних знань, їх закріплення та систематизація, а також застосування при розв'язанні практичних завдань. Самостійна робота забезпечує підготовку студентів до поточних аудиторних занять.

Зміст самостійної роботи студентів визначається навчальною програмою з дисципліни цими методичними матеріалами.

До основних форм самостійної роботи студентів з дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення” належать такі:

- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;
- виконання домашніх завдань;
- розв'язання та письмове оформлення завдань;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до різних форм поточного контролю;
- пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою;
- написання реферату за заданою проблематикою;
- аналітичний розгляд наукової публікації;
- складання іспиту.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальні літературні джерела, відповідні нормативно-правові акти. Перевірку засвоєння знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю.

Домашнє завдання з дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення” виконується з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань і вмінь студента з самостійного опрацювання навчального матеріалу. Поряд з вивченням законодавства доречно

вивчати і аналізувати практику його реалізації, обставини і причини прийняття відповідних актів, ставлення до них практиків і громадськості. Обсяг об'єктів порівняльного вивчення повинен бути максимально вичерпний. Вивченню підлягають насамперед чинні нормативно-правові акти. До об'єктів вивчення можуть входити також відмінені акти й такі, що фактично втратили значення, проекти актів з відповідного питання.

Мета практичних завдань — закріпити теоретичні знання студентів і головне — прищепити їм навички роботи з нормативними актами. Перш ніж розпочинати розв'язування завдань, що відтворюють ситуації, з якими стикаються громадяни при зверненні до органів соціального захисту, студентам необхідно засвоїти теоретичні положення, пов'язані з окремими питаннями соціального забезпечення. Практичні завдання необхідно виконувати в письмовій формі з розгорнутим мотивованим розв'язанням. При виконанні домашніх завдань студенти повинні продемонструвати вміння самостійно аналізувати конкретні ситуації, аргументовано відповідати на поставлені в завданнях питання із застосуванням відповідних нормативних актів. Відповіді повинні бути повні, обґрунтовані; при цьому необхідно не тільки вказати на можливі порушення чинного законодавства у сфері соціального забезпечення, а й визначити наслідки такого порушення і засоби захисту порушених прав, посиляючись на конкретні статті, пункти нормативних актів.

Важливим засобом засвоєння знань є написання рефератів. Написання реферату за заданою проблематикою необхідно починати з власного, добре обміркованого вступу. У вступі визначається мета дослідження, з максимально можливою точністю встановлюються межі теми, що підлягає розгляду, визначаються методи її дослідження. Вступ є перехідним містком до основного дослідження. У ньому повинно відобразитися практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині роботи мова має йти насамперед про зміст досліджуваної проблеми. Наслідком виконаного дослідження можуть бути пропозиції щодо реформування законодавства у сфері соціального забезпечення. У цьому разі необхідно чітко обґрунтувати, чому саме такому рішенню, прийнятому в результаті порівняльно-правового аналізу, потрібно віддати перевагу.

Робота повинна завершуватись висновками.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів:

- оцінка “відмінно” — студент повно і всебічно розкриває винесені для самостійного опрацювання питання теми, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і може аргументовано її доводити;
- оцінка “добре” — загалом рівень знань студента відповідає викладеному для оцінки “відмінно”, проте той припустився кількох помилок при розв’язанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються доказами;
- оцінка “задовільно” — студент у загальних рисах розкрив питання, винесені для самостійного опрацювання, розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно;
- оцінка “незадовільно” — студент не може відповісти на поставлене запитання або відповідає неправильно, не розуміє сутності запитання, не може зробити висновків.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН *дисципліни*

“ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Теорія трудового права
1	Предмет, методи та система трудового права
2	Джерела трудового права
3	Основні принципи трудового права
4	Правовідносини у сфері трудового права та їх суб’єкти
5	Колективні договори та угоди
6	Правове регулювання зайнятості населення і працевлаштування

1	2
7	Змістовий модуль II. Трудовий договір – основний інститут трудового права Трудовий договір
8 9 10 11 12 13 14 15 16	Змістовий модуль III. Умови праці та захист трудових прав працівників Робочий час Час відпочинку Оплата праці. Гарантії і компенсації Охорона праці Трудова дисципліна Матеріальна відповідальність сторін трудового договору Підвищення кваліфікації працівників Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю Трудові спори і порядок їх вирішення
17 18 19 20 21	Змістовий модуль IV. Теорія права соціального забезпечення Поняття та організаційні форми соціального забезпечення в Україні Поняття, предмет, метод та система права соціального забезпечення Джерела права соціального забезпечення Основні принципи права соціального забезпечення Правовідносини із соціального забезпечення
22 23	Змістовий модуль V. Трудовий стаж у соціальному забезпеченні Поняття трудового стажу, його види Обчислення й підтвердження трудового стажу
24	Змістовий модуль VI. Пенсійне забезпечення Загальна характеристика пенсійної системи України

1	2
25	Пенсії за віком
26	Пенсія по інвалідності
27	Пенсія у зв'язку з втратою годувальника
28	Пенсія за вислугу років
29	Обчислення пенсії
30	Звернення за пенсією, порядок її призначення та виплата
31	Недержавне пенсійне забезпечення
	Змістовий модуль VII. Соціальні допомоги та інші виплати в системі соціального страхування
32	Соціальні допомоги
33	Допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю
34	Допомоги на випадок безробіття
35	Забезпечення з обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань
Разом годин: 216	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ”

Змістовий модуль I. Теорія трудового права

Тема 1. Предмет, методи та система трудового права

Питання для самоконтролю

1. Поняття праці та права на працю.
2. Конституційні засади права громадянина на працю. Заборона примусової праці. Рівність прав громадянина у праці, заборона дискримінації.
3. Поняття та предмет трудового права. Ознаки предмета трудового права.

4. Методи трудового права. Ознаки методу правового регулювання трудових правовідносин.
5. Сфера дії норм трудового права.
6. Система трудового права, її структура. Система трудового законодавства.
7. Відмежування трудового права від суміжних галузей права.
8. Функції трудового права й тенденції його розвитку.

Тестові завдання

1. Галузі права розмежовуються за такими основними критеріями:

- а) за предметом і методом;
- б) за джерелами і принципами;
- в) за принципами і цілями.

2. Предметом трудового права є:

- а) будь-які відносини, пов'язані з працею людини;
- б) тільки індивідуальні трудові правовідносини;
- в) трудові та інші, тісно пов'язані з трудовими, правовідносини.

3. Зазначте, чи є предметом трудового права правовідносини з соціального страхування працівників:

- а) так;
- б) ні.

4. Зазначте, чи є предметом трудового права відносини з підготовки та перепідготовки кадрів:

- а) так, за будь-яких обставин;
- б) ні;
- в) так, якщо така підготовка чи перепідготовка здійснюється безпосередньо на виробництві.

5. Зазначте, чи регулює трудове право працю членів кооперативів, селянських (фермерських) господарств:

- а) регулює в повному обсязі;
- б) не регулює взагалі;
- в) регулює тільки порядок надання гарантій щодо зайнятості, охорони праці, праці жінок, молоді, інвалідів.

6. **Зазначте, чи поширюються норми трудового права на громадян, які самостійно забезпечують себе роботою:**
- а) так;
 - б) ні.
7. **Зазначте, чи відрізняється від предмета галузі трудового права предмет науки трудового права:**
- а) так;
 - б) ні.
8. **Зазначте, чи передбачені трудовим правом позасудові форми застосування санкцій і захисту трудових прав:**
- а) так;
 - б) ні.
9. **Зазначте, які методи правового регулювання застосовуються у трудовому праві:**
- а) тільки державно-нормативний;
 - б) тільки колективно-договірний;
 - в) державно-нормативний та колективно-договірний.
10. **Зазначте, чи поширюються норми інститутів робочого часу, часу відпочинку, оплати праці, дисципліни праці на осіб, які працюють за трудовими угодами цивільно-правового характеру:**
- а) так;
 - б) ні.

Література I [1; 5; 9; 13; 15; 22; 41; 60; 71; 73; 75; 90; 93; 94; 98]

Тема 2. Джерела трудового права

Питання для самоконтролю

1. Поняття джерел трудового права, їх класифікація.
2. Яка дія нормативних правових актів про працю у часі, просторі і за категоріями працівників?
3. Єдність і диференціація правового регулювання трудових відносин. Назвіть фактори диференціації.
4. Загальне і спеціальне законодавство про працю.
5. Що таке система джерел трудового права і що вона включає в себе?

6. Дайте правову характеристику Конституції країни як основному джерелу трудового права.
7. Яку роль у трудовому праві відіграють постанови і розпорядження Кабінету Міністрів, а також нормативні акти Міністерства праці та соціальної політики України?
8. Яке значення рішень Конституційного суду України та роз'яснень Пленуму Верховного Суду України у тлумаченні і застосуванні законодавства про працю?
9. Дайте правову характеристику реформі трудового законодавства.
10. Проаналізуйте проект Трудового кодексу України.

Тестові завдання

1. Міжнародні правові акти з питань застосування найманої праці:

- а) не є джерелами трудового права України, оскільки вони є джерелами міжнародного права;
- б) є джерелами трудового права України за будь-яких обставин;
- в) є джерелами трудового права України, якщо вони ратифіковані Україною, або Україна в них бере участь.

2. Якщо міжнародним договором або міжнародною угодою, в яких бере участь Україна, встановлені інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство України, то повинні застосовуватись:

- а) правила, що їх містить законодавство України;
- б) правила, що встановлені міжнародним договором, або угодою, в яких бере участь Україна.

3. Зазначте, чи є правила внутрішнього трудового розпорядку конкретного підприємства, установи, організації джерелом трудового права України:

- а) так;
- б) ні.

4. До джерел трудового права України належать нормативні акти:

- а) тільки ті, які складають систему законодавства про працю;
- б) будь-який нормативний акт, який містить норми, спрямовані на регулювання трудових відносин;
- в) будь-який нормативний акт, який містить норми, спрямовані на регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням найманої праці.

5. **Зазначте, чи є джерелом трудового права України статут виробничого кооперативу:**
- а) так;
 - б) ні;
 - в) є лише в частині, що регулює працю членів кооперативу.
6. **Обов'язок здійснювати організаційно-технічне забезпечення комісії з трудових спорів покладається:**
- а) на голову комісії з трудових спорів;
 - б) на голову профспілкового комітету підприємства;
 - в) на власника або уповноважений ним орган.
7. **Якщо працівник самостійно або з участю профспілкової організації не вживав заходів щодо врегулювання розбіжностей, що виникли, шляхом безпосередніх переговорів з роботодавцем, то:**
- а) спір підлягає розгляду як у комісії з трудових спорів, так і в суді;
 - б) спір підлягає розгляду тільки у суді;
 - в) спір розгляду не підлягає.
8. **Зазначте, в якому випадку роботодавець може звернутися до комісії з трудових спорів:**
- а) для вирішення спорів про стягнення матеріальної шкоди;
 - б) для вирішення будь-яких спорів, що у компетенції комісії з трудових спорів;
 - в) вирішення трудових спорів законодавством не передбачено.
9. **Працівник може звернутися до комісії з трудових спорів:**
- а) в місячний строк з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права;
 - б) у двомісячний строк з дня коли він дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права;
 - в) в тримісячний строк з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатися про порушення свого права.
10. **Комісія з трудових спорів зобов'язана розглянути трудовий спір після прийняття заяви працівника:**
- а) не пізніше одного місяця з дня прийняття заяви;

- б) не пізніше п'ятнадцяти днів з дня подання заяви;
- в) у десятиденний строк з дня подання заяви.

Література I [1; 5; 9; 13; 15; 22; 41; 60; 71; 73; 75; 90; 93; 94; 98]

Тема 3. Основні принципи трудового права

Питання для самоконтролю

1. Поняття та значення правових принципів. Імплементация принципів міжнародного трудового права у трудове право України.
2. З чого складається система основних принципів трудового права? Дайте їм правову характеристику.
3. Які принципи визначають політику в галузі правового регулювання ринку праці та зайнятості?
4. Які принципи визначають застосування умов праці та охорону трудових прав працівників?
5. Яке співвідношення принципів трудового права з суб'єктивними правами і обов'язками?
6. Знайдіть спільні риси, притаманні принципам трудового права і методу правового регулювання цієї галузі.
7. Чи можуть норми трудового законодавства суперечити принципам трудового права?
8. Які норми, що містяться у КЗпП України, мають значення правових принципів трудового права?

Тестові завдання

1. Принципи трудового права:

- а) сприяють правильному застосуванню юридичних норм на практиці;
- б) застосовуються в разі відсутності відповідної норми в чинному законодавстві;
- в) забезпечують виконання норм трудового права.

2. Назвіть повний перелік із зазначених конституційних прав громадян, які водночас є основними принципами трудового права:

- а) право на страйк;
- б) право на відпочинок;
- в) право на підприємницьку діяльність;

- г) п. а) і б);
- д) п. а), б), в).

3. Із вказаних правових ідей, що виявляються в законодавстві про працю, принципом трудового права є:

- а) тільки ті, які прямо закріплені в конкретній правовій нормі;
- б) тільки ті, які випливають із змісту правових норм;
- в) які закріплені в правовій нормі або виводяться із норм.

4. Сутність принципу трудової функції полягає:

- а) у визначенні виду та обсягу виконуваних робіт;
- б) у визначенні конкретної посади, професії, спеціальності, кваліфікації;
- в) у визначенні режиму роботи та розміру її оплати.

5. Принцип права на страйк закріплено в нормативних актах:

- а) тільки Конституції України;
- б) тільки Закону України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)”;
- в) Конституції України, а також Закону України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)”.

6. За працівниками, які не брали участі у страйку, але у зв’язку з його проведенням не мали можливості виконувати свої трудові обов’язки:

- а) заробітна плата не зберігається;
- б) зберігається у розмірі 50 відсотків середнього заробітку, але не менше мінімальної заробітної плати;
- в) зберігається у розмірах не нижчих від розмірів, установлених законодавством та колективним договором, як за час простою не з вини працівника.

7. Участь у страйку працівникам:

- а) оплачується у розмірі середньомісячного заробітку;
- б) оплачується у розмірі 50 відсотків середнього заробітку, але не менше мінімального розміру заробітної плати;
- в) не оплачується.

8. Працівникам органів прокуратури, суду, Збройних Сил України, органів державної влади, безпеки та правопорядку Законом України проведення страйку:

- а) дозволяється нарівні з іншими працівниками;
- б) дозволяється тільки технічному та обслуговуючому персоналу цих органів;
- в) забороняється усім працівникам цих органів.

9. Заява власника або уповноваженого ним органу про визнання страйку незаконним повинна бути розглянута судом:

- а) у місячний термін;
- б) у десятиденний термін;
- в) не пізніше, як у семиденний термін, враховуючи строки підготовки справи до судового розгляду.

10. Час участі працівника у страйку до загального і безперервного трудового стажу:

- а) зараховується за будь-яких обставин;
- б) не зараховується взагалі;
- в) не зараховується тільки час участі у страйку, визнаному судом незаконним.

11. Орган (особа), що очолює страйк, зобов'язаний письмово попередити роботодавця про прийняте рішення про страйк:

- а) не пізніше, як за п'ять днів до початку страйку;
- б) не пізніше, як за сім днів до початку страйку, а у разі прийняття рішення про страйк на безперервно діючому виробництві — за п'ятнадцять днів;
- в) не пізніше, як за місяць до початку страйку.

Література I [1; 5; 9; 13; 15; 22; 27; 58; 82; 97]

Тема 4. Правовідносини у сфері трудового права та їх суб'єкти

Питання для самоконтролю

1. Дайте загальну характеристику системи правовідносин у трудовому праві.
2. Яка відмінність трудових правовідносин від суміжних з ними правовідносин?

3. Хто є суб'єктами трудового права, а хто трудових правовідносин? У чому їх відмінність?
4. Який зміст трудових правовідносин та які основні права й обов'язки їх суб'єктів?
5. Дайте правову характеристику правового статусу суб'єкта трудового права.
6. Що таке трудова праводієздатність, суб'єктивні права й обов'язки, гарантії реалізації трудових прав і обов'язків, відповідальність суб'єктів трудового права?
7. Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права.
8. Що таке спеціальна правосуб'єктність і спеціальна працездатність?
9. Дайте правову характеристику роботодавцю як суб'єкту трудового права. Яке співвідношення понять "власник підприємства" та "адміністрація підприємства"?
10. Яка роль професійних спілок та інших уповноважених на представництво трудовим колективом органів як суб'єктів трудового права?
11. Дайте загальну характеристику інших суб'єктів трудового права. Служба зайнятості. Органи контролю та нагляду. Органи з вирішення індивідуальних і колективних трудових спорів.
12. Які існують підстави виникнення, зміни і припинення трудових правовідносин?

Тестові завдання

1. **Громадяни можуть бути суб'єктами трудового права:**
 - а) з 16 річного віку;
 - б) з 15 річного;
 - в) з 14 річного.
2. **Зазначте, чи можуть володіти трудовою правосуб'єктністю організації, які не мають статусу юридичної особи:**
 - а) так;
 - б) ні.
3. **Зазначте, чи може бути суб'єктом трудового права України виробничий кооператив:**
 - а) ні;
 - б) може за будь-яких обставин;

в) може, якщо його статутом передбачено право укладення трудових договорів з працівниками, які не є членами цього кооперативу.

4. Зазначте, чи можуть бути іноземні громадяни та особи без громадянства суб'єктами трудового права України:

- а) так;
- б) ні.

5. Для укладення трудового договору законодавством для загального кола працівників встановлено граничний вік:

- а) 60 років — для чоловіків і 55 років — для жінок;
- б) такий вік законодавством не передбачається.

6. Зазначте, чи дозволяється законом повне позбавлення права працювати:

- а) так;
- б) ні;
- в) тільки за рішенням суду.

7. Зазначте, хто із суб'єктів трудового права України не мають права реалізовувати свої права через представників:

- а) всі мають таке право;
- б) ніхто не має такого права;
- в) тільки працівники.

8. Зазначте, чи зобов'язана профспілка захищати індивідуальні інтереси працівника, який не є її членом:

- а) так;
- б) ні.

9. Трудова правосуб'єктність підприємства виникає з моменту:

- а) його державної реєстрації;
- б) набуття статусу юридичної особи;
- в) відкриття рахунків у банку.

10. Зазначте, чи є членом трудового колективу підприємства його керівник:

- а) так;
- б) ні.

Література 1 [2; 3; 9; 17; 18; 20; 24; 31; 41; 81]

Тема 5. Колективні договори та угоди

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “колективний договір”. Назвіть його сторони.
2. Який порядок укладення колективного договору?
3. Назвіть строки і порядок ведення переговорів, вирішення розбіжностей, що виникають під час їх ведення.
4. З чого складається зміст колективного договору? Дайте правову характеристику їх видам: нормативним, зобов’язальним тощо.
5. Яке правове значення додатків до колективного договору?
6. Назвіть види та сторони соціально-партнерських угод.
7. Який порядок ведення переговорів щодо укладення та зміни угод? Строки чинності угод? Структура і зміст угод? Контроль за виконанням угод?
8. Яким чином вирішуються спори між сторонами колективного договору, угоди?
9. Яка відповідальність передбачена за порушення законодавства про колективні договори та угоди?
10. Укладення колективного договору є правом чи обов’язком його сторін? Обґрунтуйте відповідь.

Тестові завдання

- 1. Колективний договір з часу його схвалення має бути підписаний уповноваженими представниками:**
 - а) протягом 10 днів;
 - б) не пізніше 5 днів, якщо інше не встановлено зборами чи конференцією трудового колективу;
 - в) не пізніше 15 днів.
- 2. Колективний договір схвалює:**
 - а) власник або уповноважений ним орган;
 - б) профспілковий комітет або інший уповноважений на представництво трудовим колективом орган;
 - в) загальні збори (конференція) трудового колективу.
- 3. Колективний договір набуває чинності:**
 - а) з моменту його схвалення;

- б) з дня його підписання представниками сторін або з дня, зазначеного в ньому;
- в) з моменту його повідомної реєстрації.

4. Контроль за виконанням колективного договору здійснює:

- а) орган повідомної реєстрації;
- б) сторони, які уклали колективний договір чи уповноважені ними представники;
- в) вищестоящий профспілковий орган.

5. Повідомну реєстрацію колективних договорів здійснює:

- а) місцевий орган державної виконавчої влади;
- б) місцевий державний орган статистики;
- в) місцева рада Федерації профспілок України.

6. До закінчення строку дії колективного договору сторони письмово повідомляють одна одну про початок колективних переговорів:

- а) не пізніше як за три місяці;
- б) не раніше як за три місяці, або у термін, визначений колективним договором;
- в) не пізніше як за місяць.

7. Зазначте, чи дозволяється ведення переговорів і укладення колективних договорів від імені працівників політичними партіями:

- а) так;
- б) ні.

8. Проект колективного договору готує:

- а) профспілковий орган або інший уповноважений на представництво орган;
- б) власник або уповноважений ним орган;
- в) робоча комісія, яка утворюється з представників сторін.

9. Зазначте, яким терміном обмежується тривалість колективних переговорів:

- а) законом не передбачається обмеження тривалості колективних переговорів, і сторони можуть за домовленістю визначати строки початку і закінчення переговорів;

- б) три місяці;
- в) 10 днів.

10. Повідомна реєстрація колективного договору здійснюється:

- а) в двотижневий термін з часу одержання колективного договору реєструючим органом;
- б) протягом десяти днів з часу подання колективного договору на реєстрацію;
- в) не пізніше наступного дня після одержання колективного договору реєструючим органом.

Література I [4; 27; 37; 49–51; 64; 65; 67; 69]

Тема 6. Правове регулювання зайнятості населення і працевлаштування

Питання для самоконтролю

1. Дайте правову характеристику законодавству про зайнятість населення.
2. Назвіть основні принципи державної політики у сфері зайнятості і працевлаштування.
3. Дайте визначення правового статусу безробітного.
4. Які нормативно-правові акти визначають право громадян на забезпечення зайнятості і працевлаштування? Обґрунтуйте відповідь.
5. Дайте характеристику правового регулювання вивільнення та працевлаштування працівників.
6. Поняття та види працевлаштування. Який порядок працевлаштування громадян?
7. Дайте правову характеристику органам з працевлаштування громадян.
8. Які основні права та обов'язки покладено на Державну службу зайнятості?
9. Назвіть основні державні гарантії зайнятості населення (загальні та додаткові).
10. Розкрийте особливості працевлаштування окремих категорій громадян (жінок, молоді, інвалідів та ін.).

Тестові завдання

1. **Зазначте, чи належать до зайнятого населення особи, які працюють за цивільно-правовими угодами:**
 - а) так;
 - б) ні.

2. Зазначте, чи належать до зайнятого населення особи, які не працюють, але навчаються у вищих навчальних закладах з вечірньою і заочною формами навчання:

- а) так;
- б) ні.

3. Державна служба зайнятості підпорядковується:

- а) тільки Міністерству праці і соціальної політики України;
- б) тільки місцевим державним адміністраціям та органам місцевого самоврядування;
- в) Міністерству праці і соціальної політики України та місцевим державним адміністраціям і органам місцевого самоврядування.

4. Зазначте, чи має Державна служба зайнятості повноваження здійснювати контроль за виконанням законодавства про зайнятість:

- а) має;
- б) здійснює контроль за дотриманням законодавства про зайнятість тільки підприємствами, установами, організаціями державної форми власності;
- в) здійснює контроль за виконанням законодавства про зайнятість усіма роботодавцями незалежно від форм власності і господарювання, в тому числі і фізичними особами.

5. Розмір плати за послуги, що надаються державною службою зайнятості і пов'язані із забезпеченням зайнятості населення:

- а) визначено преїскурантом, затвердженим Міністерством праці і соціальної політики України;
- б) встановлюється за домовленістю;
- в) послуги надаються безплатно.

6. Зазначте, чи має право Державна служба зайнятості застосовувати до роботодавця штрафні санкції в разі порушення ним законодавства про зайнятість населення:

- а) так;
- б) ні;
- в) тільки до підприємств, установ, організацій з державною і колективною формами власності.

7. **Зазначте, чи дозволяється законом в Україні створювати комерційні бюро, агентства та інші організації з надання послуг з працевлаштування:**
- а) не дозволяється;
 - б) дозволяється тільки за наявності в них сертифіката, виданого державною службою зайнятості;
 - в) дозволяється без будь-яких обмежень.
8. **До Державної служби зайнятості за сприянням у працевлаштуванні може звертатися:**
- а) тільки незайняті громадяни;
 - б) будь-хто.
9. **Зазначте, чи можуть бути зареєстровані у Державній службі зайнятості неповнолітні, які шукають роботу, але не досягли 16-річного віку:**
- а) не можуть;
 - б) можуть, як виняток, за згодою одного із батьків або осіб, що їх замінюють і, якщо вони досягли віку 15 років.
10. **Зазначте, чи може набути статусу безробітного інвалід третьої групи інвалідності у разі неоформлення ним пенсії по інвалідності:**
- а) так;
 - б) ні.

Література I [15; 16; 19; 20; 39; 40; 44; 55]

Змістовий модуль II. Трудовий договір – основний інститут трудового права

Тема 7. Трудовий договір

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття та значення трудового договору. Хто виступає сторонами трудового договору? Дайте їм правову характеристику.
2. З чого складається зміст трудового договору?
3. Дайте правову характеристику додатковим (факультативним) умовам трудового договору.

4. Розкрийте основні поняття трудової функції та місця роботи.
5. У чому полягає відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, що пов'язані з працею?
6. Який порядок укладення трудового договору? Які юридичні гарантії при укладенні трудового договору?
7. Роль випробування при прийнятті на роботу. Дайте повну характеристику строкам випробування та обмеження щодо його встановлення.
8. Які види трудових договорів ви знаєте? Розкрийте їх сутність.
9. Розкрийте сутність поняття переведення на іншу роботу. В чому відмінність переведення від переміщення? Види переведень на іншу роботу.
10. Що таке зміна істотних умов праці? Підстави і порядок зміни істотних умов праці.
11. Що таке атестація і в чому її необхідність?
12. Назвіть загальні підстави припинення трудового договору.
13. З посиланнями на статті, зазначте додаткові підстави припинення трудового договору.
14. У чому відмінність між поняттями “припинення трудового договору”, “розірвання трудового договору” та “звільнення”?
15. Розкрийте сутність правового регулювання відсторонення працівників від роботи.
16. У чому полягає відмінність відсторонення від звільнення працівника?
17. Який порядок звільнення з роботи? Назвіть коло осіб, які мають переважне право залишитися на роботі при вивільненні працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці.
18. Який порядок проведення розрахунку при звільненні працівника з роботи?
19. Трудова книжка. Порядок ведення трудових книжок.
20. Правові наслідки незаконного звільнення.

Тестові завдання

1. Сфера застосування контракту як особливої форми трудового договору визначається:

- а) сторонами трудового договору;
- б) законодавством України;
- в) законами України.

2. Строковий трудовий договір укладається:

- а) у будь-яких випадках за угодою сторін;
- б) тільки у випадках, коли трудові відносини не можуть бути встановлені на невизначений строк;
- в) на вимогу роботодавця.

3. Самостійно укласти трудовий договір особа має право:

- а) з 15-річного віку;
- б) з 16-річного віку;
- в) з 18-річного віку.

4. Дозвіл чи будь-який інший документ з основного місця роботи у разі роботи за сумісництвом:

- а) не потрібен;
- б) потрібна довідка з основного місця роботи про режим робочого часу;
- в) потрібен дозвіл за підписом керівника підприємства та голови профкому.

5. Роботодавець зобов'язаний повідомити письмово про причини відмови у прийнятті на роботу:

- а) неповнолітніх;
- б) вагітних жінок і жінок, які мають дітей;
- в) усіх осіб, яким відмовлено у прийнятті на роботу.

6. Факультативними вважаються такі умови трудового договору:

- а) які вже встановлені законодавством про працю;
- б) які необхідні для договору, як юридичного факту і без яких трудовий договір не відбудеться;
- в) які виходять за межі трудового договору, як юридичного факту, що породжує трудові відносини.

7. Місце роботи вважається основним:

- а) якщо укладено трудовий договір на регулярно оплачувану роботу;
- б) якщо трудовий договір укладено з умовою про повний робочий час;
- в) якщо при укладенні трудового договору працівник подав трудову книжку.

8. З неповнолітніми трудовий договір укладається:

- а) тільки письмово;
- б) усно або письмово;
- в) у формі контракту.

9. Інваліди можуть бути прийняті на роботу відповідно до документа, що свідчить про стан здоров'я:

- а) довідки дільничного лікаря за місцем проживання;
- б) висновків лікарсько-консультативної комісії;
- в) до рекомендації медико-соціальної експертної комісії.

10. Трудовий договір з керівником структурного підрозділу підприємства недержавної форми власності укладається:

- а) у формі контракту;
- б) у простій письмовій формі;
- в) в усній або письмовій формі.

Література I [50; 51; 57; 59; 62–65; 86]

Змістовий модуль III. Умови праці та захист трудових прав працівників

Тема 8. Робочий час

Питання для самоконтролю

1. Поняття робочого часу і значення його правового регулювання. Які встановлюються гарантії щодо робочого часу?
2. Які існують види робочого часу? Дайте їм правову характеристику.
3. Що таке режим робочого часу та порядок його встановлення?
4. Що таке спеціальний режим правового регулювання робочого часу? Тривалість робочого часу напередодні святкових, неробочих і вихідних днів та вночі.
5. Розкрийте порядок обліку робочого часу.
6. Які особливості регулювання робочого часу в окремих галузях економіки? Що таке гнучкі графіки роботи?
7. Який порядок застосування надурочних робіт?
8. Розмежування надурочних робіт і ненормованого робочого дня.

Тестові завдання

- 1. Скорочена тривалість робочого часу встановлюється для таких категорій працівників:**
 - а) для вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до трьох років;
 - б) для працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці;
 - в) працівникам, які не досягли 21 року.
- 2. До роботи у нічний час заборонено залучати такі категорії працівників:**
 - а) осіб до 21 року;
 - б) жінок, які мають дітей віком до 14 років чи дитину інваліда;
 - в) вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
- 3. Зазначте, чи може встановлюватись неповний робочий час за угодою між працівником і роботодавцем:**
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) може лише за наявності поважних причин, підтверджених відповідними документами.
- 4. Зазначте, чи обмежуються трудові права працівника, якщо він працює неповний робочий час:**
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) тривалість щорічної відпустки зменшується.
- 5. Зазначте, чи вважається надурочною і підлягає додатковій оплаті робота працівника з ненормованим робочим днем після закінчення робочого дня:**
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) вважається за наявності відповідного наказу (розпорядження) роботодавця, узгодженого з профспілковим органом).

- 6. Зазначте, які обмеження щодо тривалості робочого часу працівників-сумісників недержавних підприємств, установ, організацій передбачені законодавством про працю:**
- а) чотири години у робочі дні і повний робочий день у вихідні;
 - б) законодавство не обмежує сумісництво за тривалістю робочого часу;
 - в) не більше семи годин в день.
- 7. Тимчасовий працівник може бути залучений до роботи у вихідний, святковий і неробочий день без погодження з профспілковим органом і з оплатою роботи в одинарному розмірі та без надання за роботу в ці дні інших днів відпочинку за умови:**
- а) якщо тимчасовий договір укладено на строк не більше шести днів;
 - б) якщо тимчасовий договір укладено на строк не більше місяця;
 - в) якщо тимчасовий договір укладено на строк не більше двох місяців.
- 8. Нічним вважається робочий час:**
- а) з 22.00 до 6.00;
 - б) з 23.00 до 7.00;
 - в) з 00.00 до 8.00.
- 9. Зазначте, чи може встановлюватися для працівників, оформлених на неповний робочий час, ненормований робочий день:**
- а) не може взагалі;
 - б) може встановлюватись за будь-яких обставин;
 - в) може встановлюватись для працівників, оформлених на умовах неповного робочого тижня.
- 10. Напередодні святкових і неробочих днів тривалість робочого часу для працівників, яким встановлена скорочена тривалість робочого часу відповідно до ст. 51 КЗпП України:**
- а) скорочується на одну годину;
 - б) скорочується на 30 хвилин;
 - в) не скорочується.

Література I [48–50; 52; 58; 69; 88]

Тема 9. Час відпочинку

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “час відпочинку”. Які види часу відпочинку ви знаєте? Дайте їм правову характеристику.
2. Розкрийте поняття перерв протягом робочого дня (зміни) для відпочинку та харчування.
3. Що таке додаткова перерва для годування дитини?
4. Розкрийте поняття та види відпусток. Які гарантії встановлені державою щодо права на відпустку?
5. Дайте повну правову характеристику щорічній відпустці.
6. Стаж роботи, що дає право на щорічну основну відпустку.
7. Який порядок відкликання з відпустки? Підготуйте текст наказу про це.
8. Що таке соціальні відпустки? Який порядок їх надання?
9. Яким чином здійснюється оплата відпусток? Назвіть випадки виплати грошової компенсації за невикористані щорічні відпустки.
10. Дайте правову характеристику відпусткам без збереження заробітної плати.

Тестові завдання

- 1. Тривалість щотижневого безперервного відпочинку становить:**
 - а) не менше 48 годин;
 - б) не менше 42 годин;
 - в) не менше 40 годин.
- 2. Компенсація за роботу у вихідний день здійснюється:**
 - а) наданням іншого дня відпочинку або у грошовій формі у подвійному розмірі, за згодою сторін;
 - б) тільки у грошовій формі у подвійному розмірі;
 - в) тільки наданням іншого дня відпочинку.
- 3. Працівникам, які залучалися до чергування у вихідний чи святковий і неробочий день, відгули надаються:**
 - а) не пізніше наступного дня після чергування;
 - б) впродовж найближчих 5 днів;
 - в) впродовж найближчих 10 днів.

4. Залучення працівників до роботи у вихідні дні допускається:

- а) в будь-яких випадках за угодою сторін;
- б) для виконання термінових завдань;
- в) для виконання невідкладних, наперед непередбачених робіт, від негайного виконання яких залежить в подальшому нормальна робота підприємства.

5. Назвіть повний перелік робіт, що допускаються у святкові і неробочі дні:

- а) роботи, припинення яких неможливе через виробничо-технічні умови;
- б) роботи, викликані необхідністю обслуговування населення;
- в) невідкладні, і вантажно-розвантажувальні та інші роботи;
- г) п. а) і б);
- д) п. а), б) і в).

6. Законодавством про працю передбачені перерви між змінами тривалістю:

- а) не менше тривалості часу роботи в попередній зміні;
- б) не менше подвійної тривалості часу роботи в попередній зміні (включаючи і час перерви на обід);
- в) не менше потрійної тривалості часу роботи в попередній зміні.

7. Працівникам-сумісникам щорічна відпустка:

- а) надається нарівні з іншими працівниками;
- б) не надається;
- в) надається неоплачувана відпустка за бажанням працівника.

8. Щорічні відпустки тимчасовим і сезонним працівникам:

- а) не надаються;
- б) надаються тривалістю не менше ніж 24 календарні дні;
- в) надаються тривалістю пропорційно відпрацьованому часу.

9. Особам, які належать до 1-ї і 2-ї категорії потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, надаються додаткові відпустки:

- а) 14 календарних днів на рік;
- б) 14 робочих днів на рік;
- в) 10 календарних днів на рік.

10. Зазначте, чи зараховується до стажу роботи, що дає право на щорічну основну відпустку, час, коли працівник фактично не працював, але за ним згідно із законодавством зберігалось місце роботи (посади) та заробітна плата повністю або частково:

- а) так;
- б) ні.

Література I [37; 52; 67; 71–73; 75; 77; 83; 89]

Тема 10. Оплата праці. Гарантії і компенсації

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “заробітна плата”. Яка структура заробітної плати?
2. Назвіть методи регулювання заробітної плати.
3. Яким чином здійснюється організація оплати праці на підприємствах, в установах і організаціях?
4. Що таке тарифна система заробітної плати та які її елементи? Яке значення тарифної системи для регулювання оплати праці?
5. З чого складається система заробітної плати, її види?
6. Що таке нормування праці, норми праці, норми виробітку, норми часу, норми обслуговування, норми чисельності, нормоване завдання, відрядні розцінки?
7. З чого складаються норми матеріального стимулювання праці? Розкрийте їх.
8. Дайте повну характеристику оплаті праці у разі відхилення від встановлених умов праці.
9. Який порядок і строки виплати заробітної плати? Який порядок обчислення середньої заробітної плати?
10. Розкрийте поняття гарантійних і компенсаційних виплат і доплат.

Тестові завдання

1. Працівника має бути повідомлено про нові або зміну діючих умов оплати праці в бік погіршення:
 - а) не пізніше як за два місяці до їх запровадження;
 - б) не пізніше як за місяць до їх запровадження;
 - в) про зміну умов оплати праці роботодавець не зобов'язаний повідомляти працівника.

2. Розмір доплат за суміщення професій (посад) або виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника встановлюється:

- а) за угодою сторін;
- б) на умовах, передбачених у колективному договорі;
- в) роботодавцем, але не менше 20 % посадового окладу (ставки) відсутнього працівника.

3. У разі переведення працівника на іншу нижчеоплачувану роботу:

- а) зберігається попередній середній заробіток протягом двох тижнів з дня переведення;
- б) робиться доплата до попереднього середнього заробітку протягом двох місяців з дня переведення;
- в) зберігається середній заробіток тільки у випадку переведення працівника на легшу роботу за станом здоров'я.

4. Працівникам за весь час щорічної відпустки заробітна плата виплачується:

- а) не пізніше ніж за сім днів до початку відпустки;
- б) не пізніше ніж за п'ять днів до початку відпустки;
- в) не пізніше ніж за три дні до початку відпустки.

5. При звільненні працівника не робиться відрахувань із заробітної плати за невідпрацьовані дні відпустки:

- а) за угодою сторін;
- б) за власним бажанням працівника, якщо роботодавець не виконує законодавство про працю, умови колективного чи трудового договору;
- в) при переведенні працівника, за його згодою, на інше підприємство, в установу, організацію або перехід на виборну посаду.

6. Оплата праці за сумісництвом здійснюється:

- а) у розмірі, встановленому колективним договором;
- б) у розмірі, встановленому угодою сторін;
- в) за фактично виконану роботу.

7. Зазначте, чи мають право на одержання компенсації працівники, які використовують свої інструменти для потреб підприємства, за їх зношування (амортизацію):

- а) так;
- б) ні.

8. Максимальний розмір відрахувань із заробітної плати, передбачений законодавством:

- а) не може перевищувати 20 % заробітної плати, що належить до виплати працівникові;
- б) не може перевищувати 50 % нарахованої працівникові заробітної плати;
- в) не може перевищувати 70 % заробітної плати, що належить до виплати працівникові.

9. Відрахування з вихідної допомоги і з компенсаційних виплат:

- а) дозволяються;
- б) не дозволяються.

10. За працівниками, які зобов'язані проходити медичне обстеження, за час перебування їх у медичному закладі:

- а) зберігається середній заробіток за місцем роботи;
- б) зберігається 50 % середнього заробітку за місцем роботи;
- в) заробіток не зберігається, оскільки виплачується допомога з соціального страхування.

Література I [27; 32; 43; 59; 66; 88; 99; 102]

Тема 11. Охорона праці

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “охорона праці”. Яке її значення?
2. Які нормативно-правові акти регулюють питання охорони праці на підприємстві?
3. Який порядок організації охорони праці на виробництві?
4. Назвіть основні повноваження роботодавця та працівника у сфері охорони праці.
5. Порядок проведення навчання з питань охорони праці для працівників.
6. Особливості охорони праці жінок, молоді та інвалідів на підприємстві.
7. Назвіть основні обмеження щодо залучення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, до надурочних робіт, робіт у вихідні дні і направлення їх у відрядження.

8. Граничні норми піднімання і переміщення важких речей неповнолітніми. Вік прийняття на роботу. Пільги щодо робочого часу та надання відпусток. Інші умови праці неповнолітніх, що визначені законодавством України.
9. Які державні органи здійснюють нагляд і контроль за охороною праці? Яка відповідальність передбачена за її порушення?
10. Що таке загальнообов'язкове державне соціальне страхування та яка його роль?

Тестові завдання

1. При прийнятті на роботу проходять перевірку знань з охорони праці:

- а) керівники підприємств, установ, організацій;
- б) керівники та спеціалісти служб охорони праці;
- в) керівники і спеціалісти відділів експлуатації і капітального будівництва;
- г) п. а) і б);
- д) п. а), б) і в).

2. Вступний інструктаж з питань охорони праці проводиться:

- а) з усіма працівниками, які приймаються на постійну чи тимчасову роботу;
- б) з учнями і студентами, які прибули на підприємство для проведення виробничої практики;
- в) з працівниками, які переходять на нове робоче місце (в інший цех, виробництво);
- г) п. а) і б);
- д) п. а), б) і в).

3. Акт за результатами розслідування нещасного випадку на виробництві складається за формою:

- а) Н-1;
- б) Н-5;
- в) НТ.

4. Зазначте, до якого локального нормативного акта включається план заходів щодо охорони праці:

- а) до Правил внутрішнього трудового розпорядку;
- б) до колективного договору;
- в) видається окремим документом і затверджується керівником підприємства.

5. **Зазначте, чи вважається порушенням трудової дисципліни невиконання працівником вимог нормативних актів про охорону праці:**
- а) так;
 - б) ні.
6. **Обов'язок забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на підприємстві покладається:**
- а) на орган державного нагляду за охороною праці;
 - б) на профспілковий орган;
 - в) на роботодавця.
7. **Зазначте, чи має право працівник відмовитись від роботи в умовах, що не відповідають законодавству про охорону праці:**
- а) так;
 - б) ні.
8. **Комплексні плани поліпшення умов охорони праці і санітарно-оздоровчих заходів на підприємстві схвалює та контролює:**
- а) керівник підприємства;
 - б) трудовий колектив підприємства;
 - в) орган державного нагляду за охороною праці.
9. **Первинний інструктаж з питань охорони праці на робочому місці проводить:**
- а) керівник підприємства;
 - б) фахівець служби охорони праці підприємства;
 - в) безпосередньо керівник робіт.
10. **Новоприйняті працівники можуть бути допущені до самостійної роботи:**
- а) після вступного інструктажу з питань охорони праці;
 - б) після вступного і первинного інструктажів;
 - в) після вступного і первинного інструктажів та проходження стажування (дублювання).

Література 1 [14; 19; 25; 45–47; 50; 56]

Тема 12. Трудова дисципліна

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “трудова дисципліна”. Значення дисципліни праці. Правові методи забезпечення трудової дисципліни.
2. Розкрийте питання правового регулювання внутрішнього трудового розпорядку.
3. Структура і зміст правил внутрішнього трудового розпорядку. Що таке статuti та положення про дисципліну?
4. Назвіть основні трудові обов'язки сторін трудового договору.
5. Які ви знаєте заохочення за успіхи в роботі? Назвіть підстави заохочення.
6. Порядок застосування заохочень за успіхи в роботі. Назвіть переваги і пільги для працівників, які успішно і сумлінно виконують трудові обов'язки.
7. Розкрийте поняття та види дисциплінарної відповідальності працівників. Що таке загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність?
8. Назвіть підстави дисциплінарної відповідальності. Назвіть елементи дисциплінарного проступку. Хто є суб'єктом дисциплінарного проступку? Що виступає суб'єктивною та об'єктивною стороною дисциплінарного проступку? Назвіть об'єкт дисциплінарного проступку.
9. Розкрийте основні ознаки дисциплінарної відповідальності працівників.
10. Які види дисциплінарних стягнень ви знаєте?
11. Який порядок накладання та застосування дисциплінарних стягнень?
12. Назвіть органи, правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення.
13. Які строки передбачені законодавством для застосування та накладання дисциплінарних стягнень?
14. Які існують гарантії для працівників, обраних до профспілкових органів, у разі їх притягнення до дисциплінарної відповідальності?
15. Назвіть заходи громадського впливу до порушників трудової дисципліни трудовим колективом або товаришким судом.

Тестові завдання

1. Правила внутрішнього трудового розкладу затверджує:

- а) трудовий колектив;
- б) власник або уповноважений ним орган;
- в) профспілковий орган або інший уповноважений на представництво трудовим колективом орган.

2. До загального кола працівників може бути застосоване стягнення:

- а) переведення на роботу з меншою оплатою праці;
- б) догана;
- в) сувора догана.

3. З дня вчинення дисциплінарного проступку на працівника може бути накладено дисциплінарне стягнення:

- а) не пізніше місяця, не враховуючи часу звільнення працівника від роботи у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю або перебуванням його у відпустці;
- б) не пізніше шести місяців;
- в) не пізніше трьох місяців.

4. Зазначте, чи може працівник притягуватись до дисциплінарної відповідальності, якщо за таке саме порушення він уже притягувався до адміністративної відповідальності:

- а) так;
- б) ні.

5. До працівників можуть застосовуватись заохочення:

- а) будь-які;
- б) будь-які, внесені до затверджених трудовим колективом Правил внутрішнього трудового розпорядку;
- в) будь-які, внесені до Типових правил внутрішнього трудового розпорядку.

6. Зазначте, чи можуть застосовуватися заходи заохочення протягом строку дії дисциплінарного стягнення:

- а) так;
- б) ні.

7. **Зазначте, чи є ухвалення місцевих правил внутрішнього трудового розпорядку обов'язковим на тих підприємствах, на працівників яких поширюється дія статутів та положень про дисципліну:**
- а) так;
 - б) ні.
8. **У місцевих правилах внутрішнього трудового розпорядку можуть встановлюватись такі види заохочення:**
- а) тільки передбачені законодавством;
 - б) тільки ті, які містяться у Типових правилах внутрішнього трудового розпорядку;
 - в) будь-які види заохочень, які трудовий колектив вважає доцільними.
9. **До працівників, на яких поширюється чинність статутів і положень про дисципліну, застосовуються такі види заохочень:**
- а) будь-які;
 - б) тільки передбачені цими статутами і положеннями;
 - в) будь-які передбачені законодавством про працю та Типовими правилами внутрішнього розпорядку.
10. **Дисциплінарні стягнення до працівника має право застосовувати:**
- а) директор підприємства;
 - б) начальник цеху;
 - в) бригадир;
 - г) п. а) і б);
 - д) п. а), б), в).

Література I [10–12; 27; 29; 48; 49; 52; 53; 56]

Тема 13. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “матеріальна відповідальність сторін трудового договору за заподіяну шкоду”.
2. Назвіть особливості матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну роботодавцю.

3. Мета і значення матеріальної відповідальності сторін трудового договору.
4. У чому полягає відмінність матеріальної відповідальності працівників від майнової відповідальності, передбаченої нормами цивільного права?
5. Назвіть загальні підстави й умови матеріальної відповідальності працівників.
6. Що таке трудове майнове правопорушення?
7. Дайте правову характеристику обмеженої матеріальної відповідальності працівників та її розміру. Назвіть випадки обмеженої матеріальної відповідальності працівників.
8. Назвіть випадки повної матеріальної відповідальності працівників.
9. Дайте правову характеристику індивідуальній та колективній (бригадній) матеріальній відповідальності працівників.
10. Який порядок впровадження колективної (бригадної) матеріальної відповідальності працівників?
11. Дайте правову характеристику матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові.
12. Який порядок відшкодування моральної (немайнової) шкоди працівнику?
13. Який порядок відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю застрахованого?

Тестові завдання

1. **Зазначте, чи може бути на працівника покладена матеріальна відповідальність за неодержані підприємством, установою, організацією прибутки:**
 - а) не може;
 - б) може за будь-яких обставин;
 - в) може, якщо шкоди завдано працівником не при виконанні трудових обов'язків.
2. **Обов'язок доказування наявності умов для покладення матеріальної відповідальності покладається:**
 - а) на працівника;
 - б) на роботодавця;
 - в) на правоохоронні органи.

3. Посадова особа, винна в незаконному звільненні або переведенні працівника на іншу роботу, притягується до такого виду матеріальної відповідальності:

- а) обмеженої;
- б) повної;
- в) солідарної.

4. Письмові договори про повну матеріальну відповідальність укладаються:

- а) з керівними працівниками;
- б) з працівниками, які обіймають посади або виконують роботи безпосередньо пов'язані зі зберіганням, обробкою, продажем (відпуском), перевезенням або застосуванням у процесі виробництва переданих їм цінностей;
- в) п. а) і б);
- г) з працівниками, визначеними роботодавцем.

5. Перелік робіт, при виконанні яких може запроваджуватись колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, визначений таким нормативним актом:

- а) колективним договором;
- б) генеральною або галузевою угодою;
- в) наказом Міністерства праці і соціальної політики;
- г) постановою Кабінету Міністрів України.

6. Письмові договори про повну матеріальну відповідальність можуть укладатися з працівником, які не досягли вісімнадцятирічного віку:

- а) які обіймають посади або виконують роботи, безпосередньо пов'язані із зберіганням матеріальних цінностей;
- б) які обіймають посади або виконують роботи, безпосередньо пов'язані із застосуванням у процесі виробництва переданих їм цінностей;
- в) п. а) і б);
- г) з неповнолітніми працівниками письмові договори про повну матеріальну відповідальність не укладаються.

7. На працівника, що одержав матеріальні цінності за разовою довіреністю, у разі зісуття цих цінностей через недбалість, буде покладено матеріальну відповідальність:
- а) повну;
 - б) обмежену.
8. Працівник, який протягом робочого дня вчинив два порушення, кожним із яких підприємству завдано матеріальної шкоди (через недбалість знищені вироби) на суму, що перевищує середньомісячний заробіток працівника, буде притягуватися:
- а) до обмеженої матеріальної відповідальності у розмірі середньомісячного заробітку;
 - б) до обмеженої матеріальної відповідальності у розмірі середнього заробітку за два місяці;
 - в) до повної матеріальної відповідальності.
9. Зазначте, чи може бути підставою для притягнення до матеріальної відповідальності працівника, який завдав шкоди у стані крайньої необхідності:
- а) так;
 - б) ні;
 - в) може, але розмір відшкодування завданої шкоди зменшується.
10. Зазначте, чи може бути підставою для притягнення до матеріальної відповідальності працівника, який завдав шкоди внаслідок невиконання неправомірно покладених на нього трудових обов'язків:
- а) так;
 - б) ні.

Література I [1; 5; 9; 13; 15; 22; 40; 41; 60; 71]

Тема 14. Підвищення кваліфікації працівників

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття безперервного професійного навчання.
2. Назвіть організаційні форми професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

3. Порядок проведення професійної підготовки та перепідготовки кадрів безпосередньо на виробництві, у професійних навчальних закладах і вищих навчальних закладах.
4. Назвіть права й обов'язки роботодавця щодо підготовки і перепідготовки кадрів.
5. Яким чином проводиться навчання в період перепрофілювання виробництва? Що таке професійно-трудова реабілітація працівника?
6. Розкрийте порядок здійснення професійного навчання.
7. Назвіть особливості організації професійного навчання окремих категорій працівників: державних службовців; медичних і педагогічних працівників; інших категорій працівників: молоді, жінок, інвалідів.
8. Розкрийте значення учнівського договору, його зміст, строк та форму.
9. Особливості поширення на учнів трудового законодавства.
10. Пільги працівникам, які навчаються без відриву від виробництва.

Тестові завдання

- 1. Особи, які досягли п'ятнадцятирічного віку, прийматись на роботу:**
 - а) не можуть взагалі;
 - б) можуть як виняток, за згодою одного із батьків або особи, що їх замінює;
 - в) можуть за умови їх навчання, для виконання якоїсь роботи, що не завдає шкоди здоров'ю і не порушує процесу навчання, у вільний від навчання час, за згодою одного із батьків або особи, що їх замінює.
- 2. На підприємстві, в установі, організації облік працівників, які не досягли вісімнадцяти років:**
 - а) не ведеться взагалі;
 - б) може вестися, але не обов'язково;
 - в) обов'язково ведеться із зазначенням дати їх народження;
- 3. Зазначте, чи можуть працівники віком до вісімнадцяти років залучатися до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні:**
 - а) можуть залучатися до таких робіт нарівні з іншими працівниками;

- б) можуть залучатися лише за їх згодою;
в) не можуть залучатись до таких робіт взагалі.
- 4. Для осіб віком до вісімнадцяти років при прийнятті на роботу попередні медичні огляди:**
- а) обов'язкові;
б) не обов'язкові;
в) обов'язкові в разі прийняття їх на роботу зі шкідливими умовами праці.
- 5. Працівникам молодше 18 років надається щорічна відпустка такої тривалості:**
- а) 24 календарних днів;
б) 30 календарних днів;
в) 31 календарний день.
- 6. До роботи з підніманням і переміщенням важких речей неповнолітні:**
- а) не долучаються;
б) долучаються всі неповнолітні віком старше 16 років;
в) долучаються лише неповнолітні, які не мають медичних протипоказань.
- 7. Для неповнолітніх робітників норми виробітку:**
- а) встановлюються так само, як і для дорослих працівників;
б) знижуються залежно від віку, але не більше ніж на 20 %;
в) встановлюються, виходячи з норм виробітку для дорослих робітників, пропорційно встановленому скороченому робочому часу.
- 8. Оплата праці неповнолітнім працівникам при скороченій тривалості щоденної роботи здійснюється таким чином:**
- а) пропорційно фактично відпрацьованому часу;
б) виплачується в такому ж розмірі, як і працівникам відповідних категорій при повній тривалості щоденної роботи;
в) залежно від виробітку.
- 9. Якщо продовження трудового договору загрожує здоров'ю неповнолітнього, або порушує його законні інтереси, опікун неповнолітнього:**
- а) має право вимагати розірвання трудового договору, укладеного з неповнолітнім віком від 14 до 15 років;

- б) має право вимагати розірвання трудового договору, укладеного з будь-яким неповнолітнім;
- в) не має такого права, оскільки це не передбачено ст. 199 КЗпП України.

10. Одержання згоди Служби у справах неповнолітніх на звільнення неповнолітнього в разі його звільнення за п. 1 ст. 40 КЗпП України:

- а) є обов'язковим у всіх випадках;
- б) не є обов'язковим, якщо такого працівника звільнено з наступним працевлаштуванням;
- в) не є обов'язковим у разі повної ліквідації підприємства.

Література I [1; 5; 9; 13; 15; 34; 42; 54; 76]

Тема 15. Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю та охорону праці на виробництві.
2. Дайте правову характеристику системи органів з нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю.
3. Які ви знаєте види нагляду та контролю за додержанням законодавства України про працю?
4. Які права та обов'язки Державного департаменту з нагляду за охороною праці у складі Міністерства праці та соціальної політики України?
5. Яка роль прокурорського нагляду за додержанням законодавства про працю.
6. Розкрийте повноваження місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері охорони праці.
7. Яким чином здійснюється громадський контроль за додержанням законодавства про працю?
8. Хто такі громадські інспектори праці та яка їх компетенція?
9. Яку відповідальність несе роботодавець, його представники, інші посадові особи підприємства за порушення законодавства про працю та охорону праці на виробництві?

10. Дайте правову характеристику кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, матеріальної відповідальності за порушення законодавства України про працю.

Література I [25; 72; 73; 75; 78; 82; 84; 103; 104]

Тема 16. Трудові спори і порядок їх вирішення

Питання для самоконтролю

1. Поняття і види трудових спорів.
2. Назвіть причини виникнення трудових спорів.
3. Назвіть органи, що розглядають трудові спори та принципи їх розгляду. Яка підвідомчість трудових спорів?
4. Дайте визначення поняття індивідуальних трудових спорів. Які органи розглядають індивідуальні трудові спори?
5. Який порядок створення та компетенція комісії з трудових спорів?
6. Який порядок і строки розгляду індивідуального трудового спору в КТС? Порядок винесення рішення та його виконання.
7. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів у місцевих судах. Які трудові спори підлягають безпосередньому розгляду у судах? Поняття і види строків з розгляду трудових спорів.
8. Що таке колективні трудові спори (конфлікти)? Які органи вирішують колективні трудові спори? Що таке примирна комісія та трудовий арбітраж? Які їх повноваження?
9. Розкрийте правове значення та функції Національної служби посередництва і примирення.
10. Що таке право на страйк і його реалізація? Правові наслідки законного і незаконного страйку.

Тестові завдання

1. Для вирішення трудового спору слід звертатися:

- а) до місцевого господарського суду;
- б) до місцевого суду загальної юрисдикції;
- в) до третейського суду.

2. Працівник має право звернутися до суду у справі про звільнення:

- а) в тримісячний термін з дня, коли він дізнався або повинен був дізнатись про своє звільнення;

- б) в місячний строк з дня вручення йому копії наказу або з дня видачі трудової книжки;
- в) без обмеження будь-яким строком.

3. Працівник має право звернутися до суду з позовом про стягнення належної йому заробітної плати:

- а) без обмеження будь-яким строком;
- б) протягом строку позовної давності;
- в) протягом тримісячного терміну з дня, коли дізнався чи повинен був дізнатися про відмову у виплаті йому заробітної плати.

4. Рішення комісії з трудових спорів може бути оскаржено в суді:

- а) в тримісячний термін;
- б) в місячний термін;
- в) в десятиденний термін.

5. Для звернення роботодавця до суду в питаннях про стягнення з працівника матеріальної шкоди, заподіяної підприємству, установі, організації, встановлено термін:

- а) один рік з дня заподіяння шкоди;
- б) один рік з дня виявлення заподіяної працівником шкоди;
- в) три роки з дня виявлення заподіяної працівником шкоди.

6. Індивідуальні трудові спори у справах про звільнення розглядає:

- а) комісія з трудових спорів;
- б) місцевий суд;
- в) вищий орган в порядку підлеглості.

7. Якщо вирішення індивідуального трудового спору за законом у компетенції комісії з трудових спорів, то його вирішення безпосередньо у місцевому суді:

- а) можливе за будь-яких обставин;
- б) можливе тільки у випадку, якщо КТС на підприємстві не створено;
- в) не можливе взагалі.

8. Зазначте, чи можуть розглядатися комісіями з трудових спорів спори про дострокове звільнення від виборної платної посади членів громадських та інших об'єднань громадян за рішенням органів, які їх обрали:

- а) так;
- б) ні.

9. Комісії з трудових спорів створюються з мінімальною чисельністю працюючих на підприємствах, установах, організаціях:

- а) не менше 25 чоловік;
- б) не менше 20 чоловік;
- в) не менше 15 чоловік.

10. На підприємстві комісії з трудових спорів створюється:

- а) за наказом (розпорядженням) керівника підприємства;
- б) обирається загальними зборами (конференцією) трудового колективу підприємства;
- в) обирається профспілковим комітетом підприємства.

Література I [33; 58–60; 75; 84; 88; 97; 99; 103]

Змістовий модуль IV. Теорія права соціального забезпечення

Тема 17. Поняття та організаційні форми соціального забезпечення в Україні

Питання для самоконтролю

1. Якими основними причинами обумовлено становлення і функціонування в Україні системи соціального забезпечення?
2. Назвіть основні риси та складові соціального забезпечення.
3. Дайте характеристику основним етапам розвитку системи соціального забезпечення в Україні.
4. Які принципи щодо соціального забезпечення в Україні входять в концепцію цього реформування?
5. Назвіть основні ознаки соціального забезпечення.
6. Яка роль держави в забезпеченні реалізації конституційних прав людини на соціальне забезпечення?
7. Які організаційно-правові форми становлять соціальне забезпечення?
8. Яке місце займає соціальне забезпечення в системі соціального захисту населення?

9. У чому визначаються основні державні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення? Назвіть мету їх встановлення.
10. Дайте правову характеристику соціальним страховим фондам, які займаються фінансуванням соціального забезпечення.

Література I [1; 2; 63; 66; 69; 71; 74; 83]

Тема 18. Поняття, предмет, метод і система права соціального забезпечення

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні відмінності права соціального забезпечення та трудового права.
2. Яка галузь права регулює владно-організаційні відносини, що визначають соціальну політику держави у сфері соціального забезпечення?
3. Від яких галузей права слід відмежовувати право соціального забезпечення? Дайте обґрунтовану відповідь.
4. Назвіть правові інститути, які належать до системи галузі права соціального забезпечення.
5. Яке співвідношення системи галузі права соціального забезпечення із системою законодавства про соціальне забезпечення?
6. Які основні правові норми містяться в Особливій частині права соціального забезпечення?
7. Що є складовою предмета науки права соціального забезпечення?
8. Дайте визначення поняття системи галузі соціального забезпечення, розкрийте його структуру Загальної та Особливої частин.
9. За якими ознаками право соціального забезпечення відмежується від суміжних галузей права: трудового, адміністративного та ін.?
10. Дайте загальну характеристику методам правового регулювання правовідносин у сфері права соціального забезпечення.

Тестові завдання

1. Функцію з соціального захисту громадян та з соціального забезпечення в Україні здійснює:
 - а) держава;
 - б) Комітет міністрів Ради Європи;
 - в) підприємство.

- 2. Зазначте, чи є предметом права соціального забезпечення трудові правовідносини:**
- а) так;
 - б) ні.
- 3. До соціального забезпечення не відносяться функції:**
- а) економічна;
 - б) політична;
 - в) демографічна;
 - г) виробнича;
 - д) соціально-реабілітаційна.
- 4. Система права соціального забезпечення поділяється на такі частини:**
- а) Спеціальну та Особливу;
 - б) Загальну та Спеціальну;
 - в) Загальну та Особливу;
 - г) Загальну, Особливу та Спеціальну.
- 5. Такий інститут як “правовідносини із соціального забезпечення” відноситься до такої частини системи галузі права соціального забезпечення:**
- а) Особливої;
 - б) Загальної.
- 6. Система права соціального забезпечення – це:**
- а) сукупність нормативно-правових актів;
 - б) сукупність об'єктивно взаємопов'язаних правових інститутів і норм, розміщених у структурно визначеній послідовності відповідно до специфіки суспільних відносин, що підлягають регулюванню.
- 7. Норми права соціального забезпечення:**
- а) кодифіковані;
 - б) не кодифіковані, а містяться в різних правових актах.
- 8. Предметом права соціального забезпечення є:**
- а) суспільні відносини, що пов'язані з трудовою діяльністю людини на підприємстві, в установі, організації (незалежно від форми власності) чи у фізичної особи, та її участь у суспільній організації праці;

- б) соціальний захист, матеріальне забезпечення та обслуговування насамперед непрацездатних громадян;
- в) суспільні відносини, які виникають під час укладення договорів цивільно-правового характеру.

9. У праці соціального забезпечення передбачено такі санкції:

- а) метод заохочення та примусу;
- б) метод правовідновлювання та правообмежування.

10. Право соціального забезпечення як наука – це:

- а) науково обґрунтована класифікація норм права у сфері соціального забезпечення на окремі групи, що охоплюють однорідні, пов'язані між собою суспільні відносини, та розміщення їх у відповідній послідовності залежно від того, яку роль вона відіграє всередині цієї галузі права;
- б) система наукових знань, правових поглядів, ідей про визначене коло суспільних явищ;
- в) об'єднання кількох правових інститутів, які регулюють споріднені комплекси суспільних відносин, що входять у сферу регулювання права соціального забезпечення.

Література II [1; 2; 6; 35; 36; 63; 67; 68; 71; 85; 86]

Тема 19. Джерела права соціального забезпечення

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття джерел права соціального забезпечення.
2. Які існують форми вираження та класифікації джерел права соціального забезпечення?
3. Як поділяються джерела права соціального забезпечення за ступенем узагальнення?
4. Назвіть основні органи державної влади та управління, які видають нормативно-правові акти.
5. На які види дії поділяються нормативно-правові акти?
6. Яка стаття Конституції України гарантує право громадянина на соціальний захист?
7. Як визначається дія нормативно-правового акта в часі.
8. Чи надається нормативно-правовим актам права соціального забезпечення зворотної сили? Відповідь обґрунтуйте.

9. Які міжнародно-правові акти ратифіковані Україною?
10. Чи мають місце в праві соціального забезпечення прийняття нормативних актів місцевої дії?

Тестові завдання

1. До джерела права соціального забезпечення не відносяться:
- а) декрети;
 - б) договори;
 - в) розпорядження;
 - г) накази;
 - д) правила.
2. Джерела права соціального забезпечення за ступенем узагальненості поділяються:
- а) на комплексні та спеціальні;
 - б) комплексні та базові;
 - в) комплексні та кодифіковані.
3. Зазначте, чи відноситься до основних видів соціального забезпечення професійне навчання і працевлаштування інвалідів:
- а) ні;
 - б) так.
4. Зазначте, чи можуть нормативно-правові акти, що регулюють соціальне забезпечення, діяти лише на території певної адміністративно-територіальної одиниці:
- а) так;
 - б) ні.
5. Зазначте, чи поширюється на осіб, які перебувають за кордоном, сила нормативно-правових актів з питань регулювання соціального забезпечення:
- а) так;
 - б) ні.
6. Зазначте, чи є джерелом права соціального забезпечення Закон України “Про державний бюджет України”:
- а) так;
 - б) ні.

7. Зазначте закон, який у певній частині втратив чинність з 1 січня 2004 рок:

- а) Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”;
- б) Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення”;
- в) Закон України “Про пенсійне забезпечення”.

8. Закон України “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам” було прийнято:

- а) у 1991 р.;
- б) у 1999 р.;
- в) у 2000 р.

9. Конвенція про права дитини (1989 р.) закріплює права:

- а) соціально-економічні;
- б) юридичні;
- в) матеріально-технічні.

10. Відповідно до Конвенції про права дитини людина вважається дитиною:

- а) до 16 років;
- б) до 18 років;
- в) до 21 року.

Література II [1; 2; 9; 63–70]

Тема 20. Основні принципи права соціального забезпечення

Питання для самоконтролю

1. Назвіть статті Конституції України, в яких закріплені принципи права соціального забезпечення.
2. Назвіть види принципів права соціального забезпечення, у чому їх відмінність.
3. Що розуміється під правовим принципом?
4. Дайте характеристику принципу багатоманітності форм і видів соціального забезпечення.
5. Назвіть ознаки диференціації підстав надання того чи іншого виду соціального забезпечення та від чого залежать їх розміри.
6. За рахунок яких коштів приводиться в дію принцип фінансування соціального забезпечення?

7. Визначте коло суб'єктів, соціальне забезпечення яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів.
8. Назвіть коло осіб, соціальне забезпечення яких здійснюється за рахунок коштів фонду загальнообов'язкового соціального страхування.
9. Назвіть принципи інститутів права соціального забезпечення, норми яких регулюють питання забезпечення громадян допомогою у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, у разі безробіття та у зв'язку з материнством, батьківством і дитинством.
10. Яке місце в загальній системі джерел права займають сьогодні акти міністерств та інших державних органів виконавчої влади? Наведіть приклади цих документів.

Тестове завдання

1. До права соціального забезпечення не відноситься принцип:

- а) поширення права на соціальне забезпечення всіх громадян;
- б) диференціації підстав і норм соціального забезпечення;
- в) вільного об'єднання для здійснення захисту своїх прав і свобод.

2. Значення принципів права соціального забезпечення полягає:

- а) у забезпеченні виконання норм трудового права;
- б) у необхідності надання соціальної допомоги всім працюючим, а також непрацездатним особам;
- в) у забезпеченні нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я, набору продуктів харчування, непродовольчих товарів і мінімальних послуг, необхідних для задоволення основних соціальних потреб людини.

3. Принцип права на соціальний захист та види соціального забезпечення закріплено:

- а) у Конституції України;
- б) у Законі України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”;
- в) у Законі України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування”;
- г) у Законі України “Про зайнятість населення”.

4. Принцип забезпечення пенсіями і допомогами на рівні прожиткового мінімуму має своє відображення:

- а) у Конституції України;
- б) у Конституції України та Законі України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”;
- в) у Законі України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

5. Соціальне обслуговування, як вид соціального забезпечення, реалізується шляхом:

- а) надання соціальної допомоги в грошовому вигляді;
- б) надання підтримки матеріального характеру в натуральній формі або у вигляді позитивних дій з боку відповідних державних органів на користь непрацездатної особи;
- в) поєднання грошової та натуральної форми соціального забезпечення.

Література П [1; 2; 4; 35; 36; 63; 69; 71]

Тема 21. Правовідносини із соціального забезпечення

Питання для самоконтролю

- 1. Дайте визначення поняттю “правовідносини із соціального забезпечення”.
- 2. Назвіть види правовідносин із соціального забезпечення та дайте їм загальну характеристику.
- 3. Хто може виступати суб’єктами права на соціальне забезпечення?
- 4. Дайте загальну характеристику об’єктам правовідносин із соціального забезпечення.
- 5. Що входить до змісту правовідносин із соціального забезпечення?
- 6. Назвіть юридичні факти, з якими пов’язане виникнення правовідносин із забезпечення громадян допомогами і компенсаційними виплатами.
- 7. Дайте повне визначення процедурним та процесуальним правовідносинам із соціального забезпечення.
- 8. Дайте повне визначення поняттю “юридичний факт”.

9. Назвіть підстави для виникнення процесуально-процедурних правовідносин у сфері соціального забезпечення.
10. Між якими суб'єктами виникають правовідносини з питань реалізації громадянами права та той чи інший вид соціального забезпечення? Що виступає об'єктом в цих правовідносинах?

Тестові завдання

1. **Види правовідносин із соціального забезпечення поділяються на такі основні групи:**
 - а) матеріальні;
 - б) процедурні;
 - в) матеріальні та процедурно-процесуальні;
 - г) процесуальні.
2. **Процесуальні строки в соціальному забезпеченні встановлюються терміном:**
 - а) на 1 рік;
 - б) безстроково;
 - в) стосовно кожного виду соціального забезпечення і диференціюються залежно від стадії розвитку процесуальних відносин;
 - г) незалежно від виду соціального забезпечення на 6 місяців.
3. **Правомочним суб'єктом правовідносин із соціального забезпечення не є такі особи:**
 - а) громадяни похилого віку;
 - б) діти;
 - в) іноземні громадяни чи особи без громадянства;
 - г) інваліди;
 - д) хворі;
 - е) неприцездатні за інших обставин.
4. **Можливість стати суб'єктом правовідносин із соціального забезпечення для осіб похилого віку лімітується:**
 - а) Законом України "Про пенсійне забезпечення";
 - б) Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";
 - в) Законом України "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні".

5. До системи правовідносин із соціального забезпечення не відноситься такий вид правоздатності:

- а) загальний;
- б) особливий;
- в) спеціальний.

6. Об'єкти правовідносин із соціального забезпечення виникають:

- а) від характеру обставин;
- б) від характеру потреб;
- в) від характеру нещасного випадку.

7. Зміст суб'єктивного права на соціальне забезпечення складається:

- а) з права звернення суб'єкта права на соціальне забезпечення до відповідних державних органів;
- б) з правомочності на отримання ним передбаченого законом певного виду й розміру соціального забезпечення в установленій процесуальними нормами строк;
- в) з юридичної необхідності суб'єкта права на соціальне забезпечення на матеріальну допомогу.

8. Процедурні правовідносини — це:

- а) правовідносини, згідно з якими вирішуються спори щодо окремих юридичних фактів щодо порядку призначення тих чи інших видів соціального забезпечення;
- б) правовідносини, що виникають у зв'язку зі встановленням фактів та обставин, що мають юридичне значення для основних правовідносин;
- в) правовідносини, що виникають у зв'язку з вирішенням питання про призначення того чи іншого забезпечення;
- г) правовідносини, що виникають у зв'язку зі встановленням фактів та обставин, що мають юридичне значення для основних правовідносин та правовідносини, що виникають у зв'язку з вирішенням питання про призначення того чи іншого забезпечення.

Література II [1; 2; 63–71; 83; 89]

Змістовий модуль V. Трудовий стаж у соціальному забезпеченні

Тема 22. *Поняття трудового стажу, його види*

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “трудовий стаж”.
2. Яке значення для нарахування пенсії має страховий стаж?
3. Назвіть підвиди спеціального трудового стажу та дайте їм характеристику.
4. Назвіть нормативно-правові акти, що регулюють питання нарахування вислуги років.
5. Що таке безперервний трудовий стаж і яке його значення?
6. Як підраховується сезонна робота, а також інша робота, яка не може виконуватись протягом усього календарного року?
7. Який порядок підрахування трудової діяльності в гірничих районах?
8. Назвіть коло осіб з числа військовослужбовців і працівників органів внутрішніх справ, які мають право на пенсію за вислугу років.
9. Чи має право льотно-інструкторський склад на пенсію за вислугу років?
10. За яких умов призначається пенсія за вислугу років службовим особам митних органів?

Література II [1; 11; 15; 16; 21; 36; 37; 41; 63–65]

Тема 23. *Обчислення й підтвердження трудового стажу*

Питання для самоконтролю

1. Назвіть нормативно-правові акти, які визначають порядок та особливості обчислення стажу роботи.
2. Назвіть пільги по обчисленню стажу за певні періоди роботи.
3. Які основні документи приймаються для призначення пенсій?
4. Назвіть строки розгляду документів про призначення пенсій.
5. Яким чином провадиться підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки?

6. Як обчислюється страховий стаж за період перебування на листку непрацездатності по вагітності і пологах, коли страхові внески не нараховуються і не утримуються, і за період перебування в неоплачуваній відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею шестирічного віку?
7. Які види трудового стажу і для яких цілей можуть встановлюватися на підставі показань свідків?
8. В яких випадках для підтвердження стажу приймаються уточнюючі довідки підприємств або організацій?
9. Які відомості повинні міститись в уточнюючій довідці?
10. В яких випадках підтвердження стажу встановлюється в судовому порядку?

Література II [1; 35; 36; 40; 58–60]

Змістовий модуль VI. Пенсійне забезпечення

Тема 24. Загальна характеристика пенсійної системи України

Питання для самоконтролю

1. Назвіть основні рівні пенсійної системи України та дайте їм характеристику.
2. Дайте правову характеристику сучасному стану пенсійної системи України.
3. Дайте правову характеристику добровільній участі громадян у пенсійному забезпеченні.
4. Які пенсійні виплати здійснюються за рахунок коштів Пенсійного фонду в соціальній системі?
5. Назвіть основну мету накопичувальної системи пенсійного забезпечення.
6. Яким чином, відповідно до законодавства України, здійснюється недержавне пенсійне забезпечення?
7. За якими критеріями визначається зміст пенсійного права в Україні?
8. Назвіть рівні пенсійного забезпечення та дайте їм характеристику.

9. Дайте визначення поняття “пенсія”. В чому полягає право вибору пенсії?
10. За якими класифікаціями поділяються пенсії?
Література II [6; 35; 36; 65–67; 70; 71; 77; 80]

Тема 25. Пенсії за віком

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “пенсія за віком”.
2. Назвіть основні ознаки пенсії за віком та її відмінності від інших видів пенсій.
3. Назвіть основні законодавчі акти України, які регулюють питання встановлення віку та тривалості трудового (страхового стажу) для призначення пенсії за віком.
4. Які існують особливості в пенсії за віком?
5. Для яких категорій працівників встановлюється пільгове пенсійне забезпечення?
6. Для якої категорії працівників встановлюються найбільші пільги щодо пенсійного забезпечення.
7. Чи мають право особи, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на пільгове пенсійне забезпечення?
8. На підставі яких документів призначаються пенсії за віком на пільгових умовах? Дайте їм правову характеристику.
9. З якої дати можна обчислювати стаж державної служби для призначення пенсії державного службовця?
10. Які категорії осіб мають право отримувати пенсію за віком за списком № 2.

Практичні завдання

1. Громадянин Кліменко Н. М. 51 рік, в період з 1980 до 1988 років працювала в районі Крайньої Півночі. Нині працює на підприємстві, яке ліквідується.

Чи має право на призначення пенсії із зниженням пенсійного віку на чотири роки (на 1,5 року через скорочення штатів та 2,5 року за роботу в райнох Крайньої Півночі)?

2. Громадянка Іванова О. працювала на посаді методиста в будинку школяра, а також водночас вела гуртки й уроки в школі.

Чи буде зараховано до педагогічного стажу, що дає право на пенсію на пільгових умовах, період роботи на посаді методиста?

Література II [6; 8; 9; 35; 36; 52; 58; 63–65; 70]

Тема 26. Пенсія по інвалідності

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттю “пенсія по інвалідності”.
2. Які нормативні акти регулюють питання призначення пенсії по інвалідності?
3. Який існує порядок встановлення інвалідності для призначення пенсії?
4. Назвіть державний орган, який займається питанням встановлення інвалідності.
5. Чи має право Пенсійний фонд оскаржувати рішення органів МСЕК?
6. Що означає переогляд інвалідності і який його порядок?
7. Назвіть основні відмінності законів України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” та “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”, щодо питання призначення пенсії по інвалідності.
8. Назвіть осіб, які підлягають обов’язковому страхуванню від нещасного випадку.
9. Дайте юридичну характеристику акта розслідування професійного захворювання за формою Н-1.
10. Який розмір щомісячної додаткової пенсії за шкodu, заподіяну здоров’ю, призначається особам, які постраждалим внаслідок Чорнобильської АЕС, віднесених до категорії 2, 3, 4?

Практичні завдання

1. Громадянка К. Утяшова, 52 роки, має стаж роботи 33 роки, але у зв’язку з хворобою, яка призвела до III групи інвалідності, отримує пенсію по інвалідності.

Чи може бути встановлено розмір пенсії по інвалідності в розмірі пенсії за віком?

2. Громадянка Г. Турська має дитину віком 6 років. У зв’язку зі смертю чоловіка отримує пенсію у зв’язку з втратою годувальника з

серпня 2004 року. У 2005 році її сина було визнано інвалідом з дитинства.

Чи має вона право одержувати дві пенсії: в разі втрати годувальника і по інвалідності?

Література II [6; 35; 36; 56]

Тема 27. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника

Питання для самоконтролю

1. Назвіть нормативно-правові акти, які регулюють питання призначення та виплати пенсії у зв'язку з втратою годувальника.
2. Які основні відмінності існують у пенсії у зв'язку з втратою годувальника?
3. Хто визнається непрацездатним членом сім'ї для призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника?
4. Назвіть основні умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника.
5. Які існують умови призначення пенсії у зв'язку з втратою годувальника для сімей військовослужбовців та осіб начальницького та рядового складу органів внутрішніх справ?
6. Дайте юридичну оцінку пенсії у зв'язку з втратою годувальника, яка призначається дитині-сироті.
7. Назвіть перелік осіб, які визнаються непрацездатними у разі втрати годувальника військовослужбовця?
8. Які розміри пенсії у разі втрати годувальника встановлюються?
9. Назвіть строк, на який призначається пенсія у разі втрати годувальника?
10. Який страховий стаж необхідно мати для призначення пенсії у разі втрати працездатності?

Практичні завдання

1. Громадянка Круглова Н. одержує пенсію у зв'язку з втратою годувальника за померлого чоловіка — інваліда Великої Вітчизняної війни. З січня 2005 року мінімальний розмір пенсії становить 332 гривні. Чи означає це, що розмір її пенсії має становити 830 грн, де 332 грн — розмір пенсії + $332 \cdot 150\%$ — підвищення до пенсії?

Проаналізуйте і обґрунтуйте відповідь.

2. Громадянка Денисова Р., звернулась до Пенсійного фонду за перерахунком пенсії у зв'язку з втратою годувальника за новим Законом

Україні “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” у зв’язку зі смертю свого чоловіка, який мав 42 роки підземного стажу. Пенсійний фонд відмовив у перерахунку пенсії.

Чи правомірною відмова Пенсійного фонду? Дайте обґрунтовану відповідь.

Література II [6; 9;13; 35; 36; 55; 56; 63; 68]

Тема 28. Пенсія за вислугу років

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “пенсія за вислугу років”. Визначити коло осіб, які мають право на пенсію за вислугу років.
2. Назвіть основні умови для призначення пенсії за вислугу років, працівникам, які зайняті на підземних роботах, а також працівникам авіації та льотно-випробувального складу.
3. Назвіть основні особливості призначення пенсій за вислугу років військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ.
4. Яка категорія державних службовців має право на пенсію за вислугу років?
5. Дайте правову характеристику призначення пенсії за вислугу років суддям.
6. Який розмір пенсії за вислугу років встановлюється державним службовцям?
7. Дайте правову характеристику пенсійного забезпечення осіб митної служби.
8. Назвіть основні нормативні акти, що регулюють пенсійне забезпечення працівників засобів масової інформації.
9. Який період зараховується до стажу наукової роботи?
10. Який порядок призначення пенсії за вислугу років науковим та науково-педагогічним працівникам?

Практичні завдання

1. Громадянка Чепурна Т. до 1 вересня 2004 року перебувала на пенсії за вислугу років, але цього самого дня стала до роботи педагогом, про що 6 вересня проінформувала Пенсійний фонд. Проте пенсію за вересень на цю дату вже перерахували і вимагають повернути її.

Чи правомірні дії Пенсійного фонду? Дайте обґрунтовану відповідь.

2. За призначенням пенсії за вислугу років до Пенсійного фонду звернувся громадянин Шипко О. А., педагогічний стаж якого становить 27 років, 19 з яких він працював заступником директора школи, а також викладачем фізики.

Чи має право на зазначену пенсію громадянин Шипко О. А.?

Література II [6; 9;13; 35; 36; 55; 56; 63; 68]

Тема 29. Обчислення пенсій

Питання для самоконтролю

1. Які загальні правила обчислення пенсій?
2. За які періоди може бути взято заробіток для обчислення пенсії?
3. З чого складається сума, з якої обчислюється пенсія?
4. Перерахуйте випадки, коли допускається перерахунок раніше призначених пенсій.
5. Назвіть категорії одержувачів пенсій, яким пенсії можуть бути додатково підвищені. В якому порядку підвищуються пенсії і на який розмір?
6. Який порядок обчислення заробітної плати для підприємців – фізичних осіб, які обрали спрощену систему оподаткування (єдиний податок, фіксований податок, придбали спеціальний торговий патент)?
7. Дайте визначення поняття “індексація та перерахунок пенсії”.
8. За яких підстав виникає право у пенсіонера звернутись до органів Пенсійного фонду з метою перерахунку пенсії для її збільшення?
9. Який порядок звернення за призначенням (перерахунком) пенсії?
10. Назвіть строки призначення (перерахунку) та виплати пенсії.

Практичні завдання

1. Як мають зробити перерахунок пенсій, призначених до набрання чинності Законом України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, як і за яких обставин будуть збільшувати їх розміри надалі?

2. Як обчислити заробітну плату (дохід) застрахованої особи за місяць, за який визначається коефіцієнт заробітної плати (доходу),

якщо розмір сплачених внесків виявиться меншим від внеску, обчисленого із розміру мінімальної заробітної плати?

Література II [1; 9; 11; 14; 22; 35; 36]

Тема 30. Звернення за пенсією, порядок її призначення та виплата

Питання для самоконтролю

1. Які документи необхідні для звернення за призначенням пенсії?
2. Назвіть строки призначення пенсії по інвалідності.
3. В які строки провадиться перерахунок пенсії?
4. Які суми враховуються для перерахунку пенсії?
5. В якому порядку проводиться виплата пенсій особам, які перебувають на повному державному утриманні?
6. В якому порядку провадиться виплата пенсії особам, які від'їжджають на постійне місце проживання за кордон?
7. Дайте правову оцінку виплаті пенсії у разі смерті пенсіонера.
8. В яких випадках припиняється виплата пенсії та якими органами?
9. Який порядок поновлення виплати пенсії?
10. Охарактеризуйте порядок призначення, перерахунку і виплати пенсій.

Практичні завдання

1. У листопаді 2001 року громадянина Бартко К. М. визнали інвалідом II групи, через що він звільнився з державної служби у зв'язку з виходом на пенсію по інвалідності. У 2003 році його було обрано заступником голови районної ради. В період з 2003 до 2004 року йому виплачували заробітну плату та проводили пенсійні виплати. Наприкінці 2004 року громадянину Бартко К. М. було встановлено III групу інвалідності, у зв'язку з чим розмір його пенсії було перераховано.

Чи правомірно було проведено перерахунок розміру пенсії? Проаналізуйте і дайте обґрунтовану відповідь.

2. Громадянка Чорнійчук Н. одержує пенсію в разі втрати годувальника відповідно до Закону України "Про державну службу". Чи має вона право на пенсію за Законом України "Про пенсії за особливі

заслуги перед Україною” за померлого чоловіка, який більше чотирьох скликань обирався депутатом районної ради?

Література II [6; 35; 36; 52; 61; 64; 65; 67; 70; 71]

Тема 31. Недержавне пенсійне забезпечення

Питання для самоконтролю

1. Поняття та система недержавного пенсійного забезпечення.
2. Назвіть основні принципи та суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення.
3. Види недержавних пенсійних фондів та органи їх управління.
4. Дайте визначення поняттям: “недержавний пенсійний фонд”, “страхові організації”, “вкладники недержавних пенсійних фондів”.
5. Назвіть основні дії, що заборонені недержавним пенсійним фондам.
6. Назвіть особливості створення та функціонування корпоративних і професійних фондів.
7. Поняття пенсійного контракту, його сторони та порядок укладення.
8. Що таке пенсійна схема та що вона відображає?
9. Дайте правову характеристику статуту недержавного пенсійного фонду.
10. Які органи здійснюють контроль за діяльністю пенсійних фондів?
11. Які державні органи здійснюють нагляд та контроль за дотриманням законодавства у сфері недержавного пенсійного забезпечення?
12. Що таке успадкування пенсійних активів? Який порядок його отримання?
13. Дайте правову характеристику довічній пенсії. Що таке договір страхування довічної пенсії?
14. Що таке одноразова пенсійна виплата?
15. Дайте характеристику договору про виплату пенсії на визначений строк. Назвіть його істотні умови.

Тестові завдання

1. Недержавний пенсійний фонд – це:

- а) юридична особа, створена відповідно до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення”, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному зазначеним Законом порядку;
- б) юридична особа, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), та здійснює свою діяльність відповідно до Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”.

2. Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- а) пенсійними фондами;
- б) страховими організаціями;
- в) банківськими установами;
- г) підприємствами;
- д) пенсійними фондами, страховими організаціями, банківськими установами.

3. Зазначте, чи є суб’єктами недержавного пенсійного забезпечення роботодавці – платники корпоративних пенсійних фондів:

- а) ні;
- б) так.

4. Недержавним пенсійним фондам забороняється:

- а) приєднання та злиття кількох пенсійних фондів однакового виду;
- б) змінювати їх види та найменування, зазначені у статуті пенсійного фонду, після реєстрації Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

5. Зазначте, чи несе недержавний пенсійний фонд відповідальність за зобов’язаннями держави:

- а) так;
- б) ні.

6. Зазначте, чи можуть виступати юридичні особи, діяльність яких фінансується за рахунок Державного бюджету України чи місцевих бюджетів, засновниками відкритого пенсійного фонду:

- а) так;
- б) ні.

7. Недержавний пенсійний фонд діє на підставі:

- а) статуту;
- б) установчого договору.

8. Зазначте, чи можуть бути державні органи управління та місцевого самоврядування адміністратором недержавного пенсійного фонду:

- а) ні;
- б) так.

9. До складу активів пенсійного фонду належать:

- а) нерухоме майно;
- б) інтелектуальна власність;
- в) активи в грошових коштах, в цінних паперах.

10. Пенсійний контракт — це:

- а) договір між пенсійним фондом та його вкладником, який укладається від імені пенсійного фонду його адміністратором, та згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника або кількох учасників фонду за рахунок пенсійних внесків такого вкладника відповідно до визначеної пенсійної схеми;
- б) договір між пенсійним фондом та профспілковою організацією, який укладається від імені пенсійного фонду його адміністратором, та згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника або кількох учасників фонду за рахунок пенсійних внесків такого вкладника відповідно до визначеної пенсійної схеми.

Література II [35; 36; 63–65; 71]

Змістовий модуль VII. Соціальні допомоги та інші виплати в системі соціального страхування

Тема 32. Соціальні допомоги

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “соціальна пільга”. Назвіть основні відмінності соціальної пільги та соціального обслуговування.
2. У чому полягає диференціація соціальних пільг та їх види.
3. Дайте правову характеристику видам соціальних пільг.
4. Якими пільгами користуються наступні суб’єкти правовідносин з соціального забезпечення: а) ветерани війни; б) інваліди війни, її учасники; в) ветерани війни; г) ветерани праці; д) багатодітні сім’ї; е) особи, які постраждали від Чорнобильської катастрофи; ж) жінки.
5. Категорії осіб, які належать до потерпілих від Чорнобильської катастрофи.
6. Які нормативні акти регулюють питання надання пільг учасникам війни?
7. Які соціальні пільги встановлюються для інвалідів війни?
8. Які соціальні допомоги ви знаєте? Дайте правову характеристику державним соціальним допомогам малозабезпеченим сім’ям з дітьми.
9. Який порядок звернення та надання державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам, а також дітям віком до 16 років, інфікованих вірусом імунодефіциту людини або хворих на СНІД?
10. Що таке надбавки на догляд? Кому вони призначаються?
11. Кому надається допомога на поховання?
12. Які розміри допомоги на поховання для різних категорій громадян.

Практичні завдання

1. Громадянка Євтушенко Л., яка має дитину-інваліда, працює на приватному підприємстві “Росток”. З чоловіком громадянка Євтушенко Л. розлучена та аліментів на дитину не одержує.

Чи може мати-пенсіонерка громадянки Євтушенко Л. одержувати доплату по догляду за дитиною? Назвіть, на які пільги має право громадянка Євтушенко Л.

2. Громадянка Захаренко А. інвалід III групи внаслідок загального захворювання, яка не мала своєї сім'ї, батько якої був учасником бойових дій в період Великої Вітчизняної війни, отримав травму та згодом помер від її наслідків, звернулась до органів соціального захисту інвалідів з питанням: чи має вона право на встановлення статусу особи, на яку поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"?

Література П [1; 9; 13; 14; 26; 29; 31; 32; 34; 55]

Тема 33. Допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти регулюють питання державної допомоги з тимчасової втрати працездатності?
2. Чи зараховується до загального трудового стажу для призначення працівникам допомоги по тимчасовій непрацездатності періоди служби в Збройних силах та періоди навчання у вищих навчальних закладах освіти, професійно-технічних закладах?
3. Чи зараховується до страхового стажу для призначення працівникам допомоги по тимчасовій непрацездатності час відбування виправних робіт без позбавлення волі за місцем роботи?
4. Чи має право працюючий інвалід III групи на відпустку для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку і допомогу для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку?
5. Назвіть випадки підстав для відмови в наданні допомоги.
6. Назвіть умови надання допомоги з тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві.
7. Назвіть розміри допомоги з тимчасової непрацездатності.
8. Який порядок виплати допомоги з тимчасової непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання.
9. Назвіть випадки підстав відмови у страхових виплатах і наданні соціальних послуг застрахованому, якщо нещасний випадок згідно із законодавством не визнаний пов'язаним з виробництвом.
10. Порядок надання допомоги по тимчасовій непрацездатності в разі здійснення санаторно-курортного лікування.

Практичні завдання

1. Громадянка Жукова Г. С. працює в медичному закладі на 0,5 бюджетної ставки і 0,5 ставки за спецрахунком. Вона звернулась до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності з питанням: чи зобов'язані врахувати під час оплати листка непрацездатності виплати за спецрахунком?

Дайте обгрунтовану відповідь.

2. До Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності звернулись громадяни, які працюють в кооперативі "Ранок" з питанням: чи має право Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності вимагати від нас сплачувати до нього внески, виходячи з розміру мінімальної заробітної плати, якщо працюємо в кооперативі на умовах цивільно-правового договору і це не є нашою основною роботою?

Проаналізуйте і дайте обгрунтовану відповідь.

Література II [30; 62; 63; 71]

Тема 34. Допомоги на випадок безробіття

Питання для самоконтролю

1. Хто може бути визнаний безробітним?
2. Яким нормативно-правовим актом регулюється порядок надання допомог по безробіттю?
3. Тривалість виплати допомог по безробіттю.
4. Розміри допомог по безробіттю.
5. Як впливає на розмір допомоги по безробіттю наявність у сім'ї утриманця?
6. В яких випадках виплата допомоги по безробіттю може бути припинена, призупинена чи здійснена у скороченому розмірі?
7. Чи впливає на розмір допомог по безробіттю термін реєстрації особи безробітною? Який порядок такої реєстрації?
8. Особи, які не підлягають страхуванню на випадок безробіття.
9. Допомога в разі часткового безробіття.
10. Матеріальна допомога в період професійної підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації безробітного.

Практичні завдання

1. Приватне підприємство “Агро-інвест” має заборгованість із заробітної плати. На суму несплаченої заробітної плати не сплачено також внески до Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

Чи мали право працівники служби зайнятості нарахувати пеню як за несвоєчасну сплату на несплачену суму заробітної плати?

2. Приватний підприємець Шаренко П., який перебуває на спрощеній системі оподаткування і сплачує єдиний податок, звернувся до місцевого центру зайнятості з вимогою про сплату компенсації витрат на заробітну плату працівника, який був прийнятий на роботу на дотаційне місце.

Чи правомірна вимога приватного підприємця? Які нормативні акти регулюють це питання?

Література П [22; 23; 63; 65; 67; 70; 71]

Тема 35. Забезпечення з обов’язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Питання для самоконтролю

1. Який порядок відшкодування моральної шкоди через тривале перебування в лікарні у зв’язку з нещасним випадком на виробництві?
2. Як визначається конкретна професія, що спричинила професійне захворювання, якщо працівник до захворювання працював за кількома професіями?
3. Який порядок призначення та здійснення страхових виплат потерпілим внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності?
4. Як визначається ступінь втрати працездатності потерпілим?

Практичні завдання

1. Громадянин Жуковський П. внаслідок нещасного випадку, що стався у 1962 році, отримав III групу інвалідності. Після цього він продовжував працювати на підприємстві за тією самою спеціальніс-

тю до 1990 року і одержував доплату за інвалідність. У 1990 році йому була призначена пенсія за віком без доплати за інвалідність.

Чи має право громадянин Жуковський П. оформити відшкодування заподіяної на виробництві шкоди, якщо підприємство на якому було ушкоджено здоров'я, ліквідовано, а під час установаження інвалідності не було визначено відсоток утрати працездатності? Проаналізуйте та дайте обґрунтовану відповідь.

Література П [21; 63–71]

I. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Конституція України*, прийнята 28 червня 1996 р. — К., 2005. — 62 с.
2. *Конвенція “Про мінімальний вік прийняття дітей на роботу в промисловості”* від 22.06.37 // Міжнародне законодавство про охорону праці. — 1997. — Т. 2. — 268 с.
3. *Конвенція “Про мінімальний вік прийому на роботу”* від 26.06.73 № 138 // Міжнародне законодавство про охорону праці. — 1997. — Т. 2. — 264 с.
4. *Міжнародне законодавство про охорону праці: Конвенції та рекомендації МОП*. — К.: Основи, 1997. — 672 с.
5. *Кодекс законів про працю України* від 10.12.71 — К.: Україна, 2006.
6. *Кримінальний кодекс України* від 05.04.01 — К.: Україна, 2006.
7. *Сімейний кодекс України* від 10.01.02 // Відомості Верховної Ради України. — 2002. — № 21–22. — Ст. 135.
8. *Кодекс України про адміністративні правопорушення* від 07.12.84.
9. *Закон України “Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства”* від 04.02.94.
10. *Закон України “Про зв’язок”* від 16.05.95 // Закони України. — Т. 8. — К., 1997. — С. 261.
11. *Закон України “Про нотаріат”* від 02.09.93 // Закони України. — Т. 6. — К., 1997. — С. 13.
12. *Закон України “Про професійно-технічну освіту”* від 10.02.98 // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 32. — С. 855.
13. *Закон України “Про дію міжнародних договорів на території України”* від 10.12.91 // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 10. — Ст. 137.

14. *Закон Української РСР “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”* від 01.03.91 // *Відомості Верховної Ради УРСР*. — 1991. — № 14. — Ст. 170.
15. *Закон Української РСР “Про зайнятість населення”* від 01.03.91 // *Відомості Верховної Ради УРСР*. — 1991. — № 14. — Ст. 170.
16. *Закон України “Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей”* від 02.06.05 // *Відомості Верховної Ради України*. — 2005. — № 26. — ст. 354.
17. *Закон Української РСР* від 23.05.91 // *Відомості Верховної Ради УРСР*. — 1991. — № 34. — Ст. 451.
18. *Закон України “Про прокуратуру”* від 05.11.91 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1991. — № 53. — Ст. 793.
19. *Закон України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”* // *Відомості Верховної Ради України*. — 1991. — № 15. — Ст. 24.
20. *Закон України “Про альтернативну (невійськову) службу”* від 12.12.91 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1992. — № 15. — Ст. 188.
21. *Закон України “Про основи державної політики в сфері наукової та науково-технічної діяльності”* від 13.12.91 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1992. — № 12. — Ст. 165.
22. *Закон України “Про колективне сільськогосподарське підприємство”* від 14.02.92 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1992. — № 20. — Ст. 272.
23. *Закон України “Про культуру”* від 14.02.92 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1992. — № 21. — Ст. 294.
24. *Закон України “Про об’єднання громадян”* від 16.06.92 // *Голос України*. — 1992. — 18 лип.
25. *Про охорону праці: Основи законодавства України* від 19.11.92 // *Відомості Верховної Ради України*.
26. *Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми”* від 24.11.92 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1992. — № 5. — Ст. 21.
27. *Закон України “Про колективні договори і угоди”* від 01.07.93 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1993. — № 36. — Ст. 361.
28. *Закон України “Про державну службу”* від 16.12.93 // *Відомості Верховної Ради України*. — 1993. — № 52. — Ст. 490.

29. *Закон України “Про державну таємницю”* від 21.01.94 // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 1. — Ст. 93.
30. *Закон України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”* від 16.12.93 // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 1. — Ст. 18.
31. *Закон України “Про правовий статус іноземців і осіб без громадянства”* від 04.02.94 // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 23. — Ст. 161.
32. *Закон України “Про оплату праці”* від 24.03.95 // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 17. — Ст. 121.
33. *Закон України “Про звернення громадян”* // *Голос України*. — 1995. — 12 верес.
34. *Закон України “Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорожочінних металів, дорожочінного каміння та валютних цінностей”* від 06.06.95 // Відомості Верховної Ради України 30.05.95 — № 22. — Ст. 173. — 1995. — № 8.
35. *Закон України “Про страхування”* від 07.03.96 // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 18. — Ст. 78.
36. *Про розмір внесків на деякі види загальнообов’язкового державного соціального страхування* // Відомості Верховної Ради України. — 2001. — № 11. — Ст. 47.
37. *Закон України “Про відпустки”* від 15.11.96 // *Право України*. — 1997. — № 1. — Ст. 74.
38. *Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)*: від 03.03.98 // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 5.
39. *Указ Президента “Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів”* від 23.01.96 // *Урядовий кур’єр*. — 1996. — 25 січ.
40. *Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка, яких здійснюється за державним замовленням”* від 22.08.96 // *Урядовий кур’єр*. — 1996. — 10 жовт.
41. *Постанова Кабінету Міністрів України “Порядок оформлення іноземцями та особами без громадянства дозволу на працевлаштування в Україні”* від 01.11.99 № 892.

42. *Постанова* Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками” від 29.12.92.
43. *Порядок* обчислення середньої заробітної плати: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.95 № 100 // Праця і зарплата. — 2000. — № 12.
44. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про реалізацію ст. 19 і 20 ЗУ “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” від 31.01.07 № 70 // Урядовий кур’єр. — 2007. — № 33. — 21 груд.
45. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про Програму вивільнення жінок із виробництв, пов’язаних з важкою працею та шкідливими умовами, а також; обмеження використання їх праці у нічний час на 1996–1998 роки” від 27.03.96 № 381 // Офіц. вісн. України. — 1996. — № 4. — С. 67.
46. *Граничні норми* підіймання і переміщення важких речей жінками: Затв. наказом МОЗ України від 10.12.93. № 241 // Голос України. — 1994. — 10 берез.
47. *Граничні норми* підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми: Затв. наказом МОЗ України від 22.03.96 № 59 // Офіц. вісн. України. — 1996. — № 5. — С. 15.
48. *О продолжительности* рабочего дня для медицинских работников: Постановление Совета Народных Комиссаров СССР от 11.12.40 № 2499.
49. *О дежурствах* на предприятиях и в учреждениях: Постановление Секретариата ВЦСПС от 02.04.54.
50. *Правила* о работе на открытом воздухе в холодное время года. Обязательное Постановление НКТ СССР от 11.12.29.
51. *Правила* об условиях труда грузчиков при погрузочно-разгрузочных работах: утверждено НКТ СССР 11.12.29.
52. *Положення* про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 17.01.02 № 18.
53. *Положення* про проведення атестації державних службовців: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 № 1922.
54. *Постанова* Пленуму Верховного Суду України від 29.12.92 № 14. “Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємством, установам та організаціями їх працівниками” // Бюлетень законодавства і юридичної практики. — 1995. № 1. — С. 295–3003.

55. *Указ* Президента України “Про заходи щодо реформування системи підготовки спеціалістів та працевлаштування випускників вищих навчальних закладів” від 23.01.96 № 77/96 // Закон і бізнес. — 1996. — 14 лют.
56. *Про встановлення* шестигодинного робочого дня для всіх робітників, зайнятих на підземних роботах у вугільній, сланцевій та інших галузях гірничодобувної промисловості, а також на підземних роботах з будівництва шахт (рудників), тунелів та метрополітенів. Органи влади СРСР. Постанова від 29.06.60 № 724.
57. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про конкурсний відбір керівників суб’єктів господарювання державного сектора економіки, які мають специфічне значення для економіки і безпеки держави” від 01.03.05 № 234 // Урядовий кур’єр. — 2005. — 13 квіт.
58. *Постанова* Пленуму Верховного Суду України “Про практику розгляду судами трудових спорів” від 06.11.92 // Урядовий кур’єр. — 1993. — № 8.
59. *Постанова* Пленуму Верховного Суду України “Про практику застосування судами законодавства про оплату праці” від 24.12.99 // Вісник Верховного Суду України. — К., 1998. — № 3.
60. *Постанова* Пленуму Верховного Суду України “Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя” від 01.04.96 // Право України. — 1996. — № 12.
61. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про застосування контрактної форми трудового договору з керівником підприємства, що є у загальнодержавній власності” від 19.03.93 № 203 // Урядовий кур’єр. — 1993. — 25 берез.
62. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про встановлення письмової форми трудових, договорів з працівниками, діяльність яких пов’язана з державною таємницею” від 16.11.94 № 799 // Урядовий кур’єр. — 1994. — № 193—194.
63. *Положення* про порядок укладення контрактів при прийнятті (найманні) на роботу працівників: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.94 № 170 // Урядовий кур’єр. — 1994. — 24 берез.
64. *Про роботу* за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: Затверджено Кабінетом Міністрів України від 03.04.93 № 245 // Урядовий кур’єр. — 1993. — 10 квіт.
65. *Положення* про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ, організацій: Затверджено наказом

- Мінпраці, Мінфіну, Мінекономіки України від 28.06.93 № 43 // Урядовий кур'єр. — 1993. — 14 серп.
66. *Порядок* обчислення середньої заробітної плати: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 08.02.95 № 100. // Праця і зарплата. — 2000. — № 12.
67. *Порядок* надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним, педагогічним, науково-педагогічним працівникам освіти та науковим працівникам: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.97 № 346 // Праця і зарплата. — 1996. — № 5–6.
68. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці” від 01.08.92 № 442 // ЗП України. — 1992. — № 9. — Ст. 211.
69. *Про затвердження* норм робочого часу для працівників заводів та установ охорони здоров'я, від 25.05.06 № 319. МОЗ України. Зареєстровано Міністерство юстиції України 09.06.06 № 696/12570.
70. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про підготовку фахівців для роботи в сільській місцевості” від 29.06.99 № 1159 // Офіц. вісн. України 1999. — № 26.

Додаткова

71. *Акопов Д.* Трудовой кодекс и социальное назначение трудового права // Хозяйство и право. — 2004. — № 6. — С. 3.
72. *Баклан О.* Контрольно-наглядова діяльність у сфері охорони праці: окремі питання // Право України. — 2000. — № 10. — С. 69.
73. *Болотіна Н. Б.* Трудове право України: Підручник. — К.: Вікар, 2003. — 725 с.
74. *Бондаренко І.* Особливості державного регулювання господарської діяльності казенних підприємств // Право України. — 2000. — № 12. — С. 60.
75. *Венедиктов В. С.* Трудове право України. — Харків.: Консум, 2004. — 304 с.
76. *Відшкодування* матеріальної та моральної шкоди: нормативні акти, роз'яснення, коментарі: станом на 01.01.01 / Уклад.: С. Е. Демський, В. С. Перепічай, В. А. Скоробагатько, М. І. Федішин; Відп. ред. П. І. Шевчук. — К.: Юрінком-Інтер, 2001. — 624 с.
77. *Гаращенко Л.* Регулювання відпусток в конвенціях МОП та нормативних актах країн Європи // Право України. — 1999. — № 10. — С. 90–93.

78. *Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Мельников О. В.* Основи охорони праці: Навч. посіб. — Львів: Афіша, 2000. — 68 с.
79. *Жоравович Д.* Вплив міжнародних норм про працю та вітчизняне трудове право // *Право України.* — 2001. — № 3. — С. 69.
80. *Заржицький О.* Соціальне партнерство у соціально-трудових відносинах // *Право України.* — 2000. — №11. — С. 53.
81. *Іванова О.* Релігійна організація як суб'єкт трудового права: захист прав її працівників // *Право України.* — 2000. — № 6. — С. 46.
82. *Киселев И. Я.* Международно-правовое регулирование труда (международное стандарты труда): Учеб. пособие. — М.: 1995. — 137 с.
83. *Киселев И. Я.* Сравнительное трудовое право стран развитой рыночной экономики: Учеб. пособие. — М., 1995. — 209 с.
84. *Медведев С.* Некоторые аспекты проблемы способов защиты права // *Хозяйство и право.* — 2004. — № 6. — С. 61.
85. *Науково-практичний коментар до законодавства України про працю* — К.; Севастополь: Ін-т юрид. дослідж., 2001. — 1024 с.
86. *Неумивайченко Н.* Припинення трудових правовідносин з державними службовцями // *Право України.* — 2001. — № 4. — С. 62.
87. *Нуртдинов Я. А.* Заемный труд: особенности организации и возможности правового регулирования // *Хозяйство и право.* — 2004. — № 9. — С. 22—31.
88. *Осйчук М.С., Завада О. Г.* Методичний посібник з питань проведення перевірок за додержанням законодавства про працю на підприємствах, в установах, організаціях всіх форм власності: Для інспекторів праці. — Хмельницький: ЦНТЕІ, 2002. — 237 с.
89. *Прокопенко В.* Розмежування підстав припинення трудового договору за угодою сторін від звільнення з ініціативи працівника // *Право України.* — 1997. — № 3. — С. 30—33.
90. *Прокопенко В. І.* Трудове право. — Харків: Консул, 2000.
91. *Правове регулювання контрактної форми трудового договору* / Авт.-уклад. А. С. Луценко. — Донецьк: Сталкер, 1999. — 288 с.
92. *Реус О.* Особливості припинення трудових правовідносин з неповнолітніми // *Право України.* — 2001. — № 8. — С. 78—80.
93. *Стичинський Б. С., Зуб І. В., Ротань В. Г.* Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. — К.: АСК, 2004.

94. *Становлення і розвиток цивільних і трудових правовідносин у сучасній Україні: Монографія / Кол. авторів: Я. М. Шевченко, М. О. Моляк, Г. В. Єрьоменко та ін.; Кер. авт. колективу, наук. ред. Я. М. Шевченко. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. — 248 с.*
95. *Судові прецеденти щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ. — Харків: Просвіта, 2000. — 232 с.*
96. *Сойфер В. Г. Правовые вопросы труда иностранных граждан // Юрид. мир. — 2004. — № 11. — С. 49.*
97. *Стадник М. Правове регулювання розв'язання страйків // Право України. — 1992. — № 7. — С. 30–32.*
98. *Трудове право України: Академічний курс: Підруч. для студ. / За ред. П. Д. Пилипенка. — К.: Ін-Юре, 2004. — 534 с.*
99. *Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / Упоряд. В. А. Скоробагатько, М. І. Федишин. — К.: Істина, 2000. — 432 с.*
100. *Тищенко О. Звільнення за аморальний проступок працівника, який виконує виховні функції: правові проблеми // Право України. — 2000. — № 6. — С. 50.*
101. *Трудове право України: Тести: Навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Л. П. Грузінова, В. Г. Короткій, В. П. Пастухов, В. Ф. Пенківський — К.: Школа, 2004. — 336 с.*
102. *Трудове право України: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. М. Короленко, В. П. Пастухов, М. О. Мішук, Ю. М. Щотова; За ред. проф. В. П. Пастухова. — К.: Школа, 2004. — 320 с.*
103. *Трудові спори: законодавство, коментар, судова практика / Упоряд. В. А. Скоробагатько, М. І. Федишин. — К.: Істина, 2000. — 432 с.*
104. *Трудове право України: Практикум / Г. І. Чанишева, Н. Б. Болотіна, Т. М. Дондіна, О. Л. Олейніков; Відп. ред. Г. І. Чанишева. — К.: Юрінком-Інтер, 1999. — 287 с.*
105. *Чупрун В. Д. Підготовка цивільних справ до розгляду: Юрид. довід. — К.: Вид.-культурол. центр “Софія”, 1994. — 96 с.*
106. *Ярошенко О. Правове регулювання праці іноземців в Україні // Право України. — 1998. — № 11. — С. 103–105.*
107. *Ярошенко О. Щодо дискримінації в реалізації права на працю // Право України. — 2000. — № 7. — С. 53.*

II. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. *Конституція України*, прийнята від 28.06.96 // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. *Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування* від 14.01.98 // ВВР України. — 1998. — № 23. — Ст. 121.
3. *Закон України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали в результаті Чорнобильської катастрофи”* від 28.02.1991 р. // ВВР України. — 1991. — № 16. — Ст. 200.
4. *Закон України “Про основи соціальної захищеності інвалідів України”* від 21.03.91 // ВВР України. — 1991. — № 21. — Ст. 252.
5. *Закон України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні”* від 17.04.91 // ВВР України. — 1991. — № 22. — Ст. 262.
6. *Закон України “Про пенсійне забезпечення”* від 05.11.91 // ВВР України. — 1992. — № 3. — Ст. 10.
7. *Закон України “Про прокуратуру”* від 05.11.91 // ВВР України. — 1991. — № 53. — Ст. 793.
8. *Закон України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”* від 20.12.91 // ВВР України. — 1992. — № 15. — Ст. 190.
9. *Закон України “Про Державний бюджет України на 2007 рік”* від 19.12.06 // Урядовий кур'єр. — 2006. — № 243.
10. *Закон України “Про службу безпеки України”* від 25.03.92 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. — 1996. — № 4.
11. *Закон України “Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб”* від 09.04.92 // ВВР України. — 1992. — № 29. — Ст. 399.
12. *Закон України “Про статус народного депутата України”* від 17.11.92 // ВВР України. — 1993. — № 3. — Ст. 17.
13. *Закон України “Про державну допомогу сім'ям з дітьми”* від 21.11.92 // ВВР України. — 1993. — № 5. — Ст. 21.
14. *Закон України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”* від 22.10.93 // ВВР України. — 1993. — № 45. — Ст. 425.
15. *Закон України “Про статус суддів”* від 15.12.93 // ВВР України. — 1993. — № 8. — Ст. 56.

16. *Закон України “Про державну службу”* від 16.12.93 // ВВР України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
17. *Закон України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні”* від 16.12.93 // ВВР України. — 1994. — № 4. — Ст. 18.
18. *Закон України “Про збір на обов’язкове державне пенсійне страхування”* від 26.06.97 // ВВР України. — 1997. — № 37. — Ст. 237.
19. *Закон України “Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів в Україні”* від 23.09.97 // ВВР України. — 1997. — № 50. — Ст. 302.
20. *Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність”* від 01.12.98 // ВВР України. — 1999. — № 2—3. — Ст. 20.
21. *Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”* від 23.09.99 р. // Законодавство України про соціальний захист населення. (5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 156—193.
22. *Закон України “Про прожитковий мінімум”* від 15.07.99 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 361—365.
23. *Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття”* від 02.03. 2000 // ВВР України. — 2000. — № 22. — Ст. 171.
24. *Закон України “Про жертви нацистських переслідувань”* від 23.03.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 16. — Ст. 652.
25. *Закон України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”* від 23.03.2000 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 406—416.
26. *Закон України “Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім’ям”* від 01.06.2000 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 134—141.
27. *Закон України “Про пенсії за особливі заслуги перед Україною”* від 01.06. 2000 // ВВР України. — 2000. — № 35. — Ст. 289.
28. *Закон України “Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”* від 05.10.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 44. — Ст. 1876.

29. *Закон України* “Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства і дітям-інвалідам” від 16.11.2000 // ВВР України. — 2001. — № 1. — Ст. 2.
30. *Закон України* “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням” від 18.01.01 // ВВР України. — 2001. — № 14. — Ст. 71.
31. *Закон України* “Про державну допомогу сім’ям з дітьми” від 22.03.01 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С 124—133.
32. *Закон України* “Про охорону дитинства” від 26.04. 01 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 105—123.
33. *Закон України* “Про службу в органах місцевого самоврядування” від 07.06. 01 // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 26. — Ст. 1151.
34. *Закон України* “Про соціальні послуги” від 19.06.03 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 377—386.
35. *Закон України* “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.03 // Офіц. вісн. України. — 2003. — № 33. — Ст. 1770.
36. *Закон України* “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 09.07.03.
37. *Закон України* “Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам” від 18.05.04 // ВВР України. — 2004. — № 33—34. — Ст. 404.
38. *Закон України* “Про соціальний захист дітей війни” від 18.11.04 // Офіц. вісн. України. — 2004. — № 50. — Ст. 3258.
39. *Закон України* “Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування” від 13.01.05 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 390—406.
40. *Постанова Кабінету Міністрів України* “Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби

- за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей” від 17.07.92 № 393 // ЗП України. — 1992. — № 7. — Ст. 182.
41. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження списків виробництв, робіт, професій, посад і показників, зайнятість в яких дає право на пенсію за віком на пільгових умовах” від 11.03.94 № 162 // Людина і праця. — 1994. — № 5—10.
 42. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження нового Порядку обчислення пенсій по інвалідності, що настала внаслідок каліцтва чи захворювання, і пенсій у зв’язку з втратою годувальника внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 30.05.97 // Офіц. вісн. України. — 1997. — № 23. — Ст. 80.
 43. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Деякі питання призначення і виплати допомоги сім’ям з дітьми” від 11.01.07 // Уряд. кур’єр. — 2007. — № 7.
 44. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про порядок надання платних соціальних послуг та затвердження їх переліку” від 14.01.04 № 12 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 456—458.
 45. *Положення* про медико-соціальну експертизу: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.92 // ЗП України. — 1992. — № 3. — Ст. 69.
 46. *Положення* про порядок призначення та виплати державної допомоги сім’ям з дітьми: Затверджено Міністерством праці, Міністерством освіти, Міністерством соціального захисту населення і Міністерством фінансів України // Уряд. кур’єр. — 1993. — 25 берез.
 47. *Положення* про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та пічного побутового (рідкого) палива: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 21.10.95 № 848 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 423—435.
 48. *Положення* про Міністерство праці та соціальної політики України: Затверджено Указом Президента України від 30.08. 2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 35. — Ст. 1482.

49. *Положення* про Пенсійний фонд України, затверджене Указом Президента України від 01.03.01 № 121/2001 // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 9. — Ст. 350.
50. *Положення* про Фонд соціального захисту інвалідів: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.02 № 1434 // Офіц. вісн. України. — 2002. — № 39. — Ст. 1818.
51. *Положення* про Державну соціальну службу для сім'ї, дітей та молоді, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.04 № 1125 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 419–422.
52. *Порядок* підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.93 № 637 // ЗП України. — 1993. — № 12. — Ст. 273.
53. *Порядок* організації та проведення медико-соціальної експертизи втрати працездатності, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.04.94 № 221 // ЗП України. — 1994. — № 8. — Ст. 190.
54. *Порядок* обчислення стажу державної служби: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 03.05.94 № 283 // ЗП України. — 1994. — № 8. — Ст. 213.
55. *Порядок* виплати допомоги на поховання, затверджений Наказом Міністерства соціального захисту населення України, Міністерства фінансів України, Міністерства праці України, Державного комітету по житлово-комунальному господарству України, Фонду соціального страхування України та Пенсійного Фонду України від 29.10.96 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 452–456.
56. *Порядок* надання державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам: Затверджено Наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства фінансів України і Міністерства охорони здоров'я України від 30.04.02 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 499–515.

57. *Порядок* призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.03 № 250 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 469—476.
58. *Порядок* визначення середньомісячного фактичного заробітку у разі призначення пенсії працівникам, зайнятим на сезонних роботах: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.03 №1151 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 436—437.
59. *Методика* обчислення сукупного доходу сім'ї для всіх видів соціальної допомоги: Затверджено Наказом Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України від 15.11.01 // Законодавство України про соціальний захист населення. — 5-те вид., змін. та допов. — К.: КНТ, 2007. — С. 460—468.
60. *Правила* обчислення загального трудового стажу для призначення працівникам допомоги по тимчасовій непрацездатності: Затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 19.10.98 // Офіц. вісн. України. — 1998. — № 42. — Ст. 1556; 2000. — № 17. — Ст. 713.
61. *Інструкція* про порядок ведення трудових книжок на підприємствах, в установах, організаціях: Затверджено наказом Міністерства праці і соціальної політики України, Міністерства юстиції України, Мінсоцзахисту України від 29.07.93 // Людина і праця. — 1993. — № 9—10; Офіц. вісн. України. — 2001. — № 27. — Ст. 1229.
62. *Список* професійних захворювань та Інструкція про застосування переліку професійних захворювань: Затвержені наказом Міністерства охорони здоров'я, Міністерства праці і соціальної політики, Академії медичних наук України від 29.12.2000 // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 5. — Ст. 199.

Основна

63. *Бойко М. Д.* Право соціального забезпечення України: Навч. посіб. — 3-тє вид. — К.: Атіка, 2006. — 380 с.

64. *Болотіна Н. Б.* Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. — К.: Знання, 2005. — 381 с.
65. *Закон України* “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”: Наук.-практ. коментар: Інтегрований навчально-атестаційний комплекс / Б. О. Зайчук, О. Б. Зарудний, С. Б. Березіна. — К.: АВТ, 2005. — 1024 с.
66. *Прилишко С. М.* Проблеми теорії права соціального забезпечення. — Харків, 2006. — 260 с.
67. *Синчук С. М.* Право соціального забезпечення України — 2-ге вид., переробл. і допов.: Навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 318 с.
68. *Сирота І. М.* Право соціального забезпечення в Україні. — Харків: Одиссей, 2006. — 432 с.
69. *Сташків Б. І.* Теорія соціального забезпечення. — К.: Знання; КОО, 2003. — 306 с.
70. *Тучкова Э. Г., Захаров М. Л.* Право социального обеспечения России. — М.: Изд-во БЕК, 2001. — 386 с.
71. *Ярошенко І. С.* Право соціального забезпечення: Навч.-метод. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 232 с.

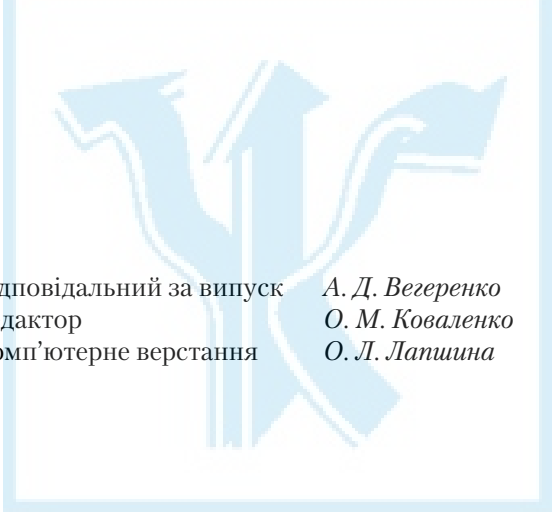
Додаткова

72. *Боднарук М. І.* Соціальне страхування в Україні: правові аспекти становлення та розвитку. — Чернівці: Рута, 2002. — 247 с.
73. *Болотіна Н. Б.* Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблеми термінів і понять // *Право України*. — 2000. — № 4. — С. 37–39.
74. *Болотіна Н. Б.* Право соціального забезпечення: системно-структурний аналіз // *Право України*. — 2001. — № 5. — С. 24–29.
75. *Борецька Н. П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми. — Донецьк: Янтар, 2001. — 351 с.
76. *Вихров Д. Г.* Страховой стаж и его юридическое значение в праве социального обеспечения: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — М., 2001. — 27 с.
77. *Дегтярев Г. П.* Пенсионные реформы в России. — М.: Academia, 2003. — 336 с.
78. *Захист соціальних прав людини і громадянина в Україні: проблеми юридичного забезпечення: Матеріали наук.-практ. конф. 30 січня 2003 р., м. Київ / За ред. Н. Б. Болотіної.* — К.: МП “Леся”, 2003. — 200 с.

79. Катков В. Ю. Совершенствование законодательства в области социальной политики // Современное право. — 2003. — № 2. — С. 5–9.
80. Прилипко С. М. Недержавне пенсійне забезпечення у системі соціального захисту в Україні // Проблеми законності. — Вип. 43. — Харків, 2000. — С. 63–66.
81. Сивак С. Пенсійна реформа: принципи пенсійного забезпечення // Вісн. Львів. ун-ту. Серія юрид. — Вип. 35. — Львів, 2000. — С. 341–345.
82. Социальный кодекс Российской Федерации: проблемы кодификации законодательства о социальном обеспечении. — Новосибирск, 2004. — 460 с.
83. Стаховська Н. М. Відносини в праві соціального забезпечення: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — К., 2000. — 21 с.
84. Стаховська Н. М. Соціальне забезпечення чи захист // Підприємництво, господарство і право. — 2000. — № 8. — С. 54–57.
85. Сташків Б. Метод права соціального забезпечення: його визначення // Право України. — 2000. — № 12. — С. 37–39.
86. Сташків Б. І. Поняття права соціального забезпечення // Право України. — 2000. — № 5. — С. 24–26.
87. Сташків Б. Предмет права соціального забезпечення: погляд на проблему // Право України. — 2000. — № 9. — С. 71–75.
88. Сташків Б. Функції права соціального забезпечення: вимоги сьогодення // Право України. — 2001. — № 7. — С. 66–69.
89. Трудовое и социальное право зарубежных стран: основные институты: Сравнительно-правовое исслед. / Под ред. Э. Б. Френкель. — М.: Юристъ, 2002. — 687 с.
90. Умурзаков Б. Роль и место пенсионного обеспечения в экономических отношениях людей в условиях углубления рынка // Трудовое право. — 2006. — № 7. — С. 56–60.
91. Чутчева О. Г. Правове регулювання соціального захисту громадян України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. — Харьков, 2003. — 19 с.
92. Юровский Б. С. Пенсионная реформа в Украине: Анализ нового пенсионного законодательства. — Харьков: Центр “Консульт”, 2003. — 304 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення України”	5
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Трудове право та право соціального забезпечення України”	7
Список літератури.....	70

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Лапшина*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3333

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП